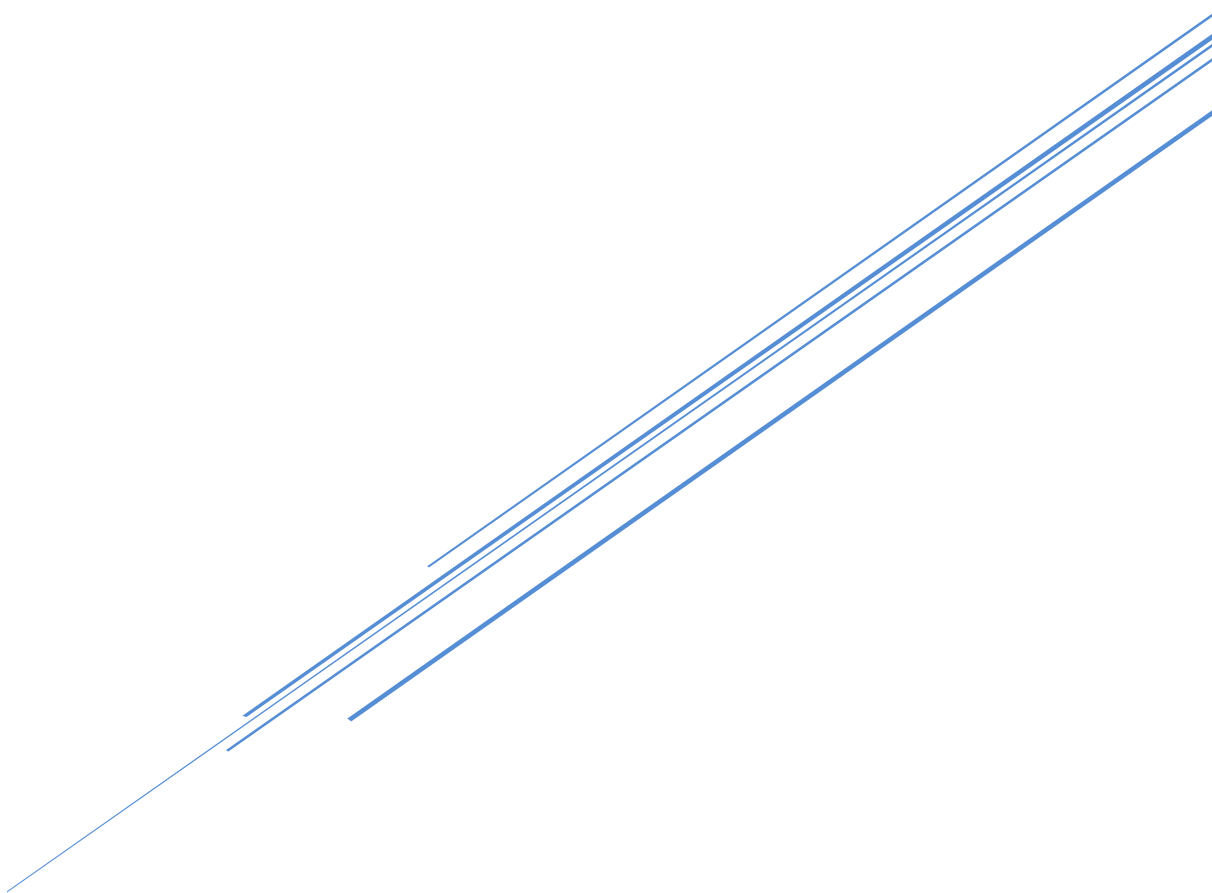

ОЛОН УЛСЫН ТУРШЛАГА - ХӨГЖЛИЙН БАНКНУУДЫН ЗОХИЦУУЛАЛТ, ХЯНАЛТ

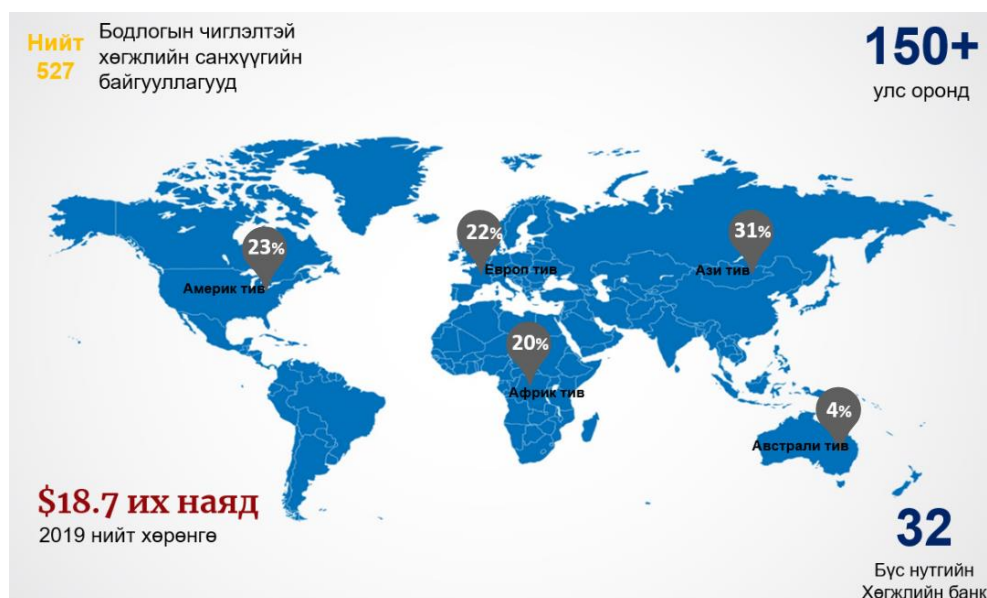
Улаанбаатар

АГУУЛГА

I.ОЛОН УЛСЫН ТУРШЛАГА ХӨГЖЛИЙН БАНКНУУДЫН ЗОХИЦУУЛАЛТ, ХЯНАЛТ	3
Хөгжлийн банкнуудын үйл ажиллагаа	4
Зохион байгуулалт.....	5
Засаглал.....	9
Зохицуулалт ба хяналт.....	10
Хөрөнгийн удирдлага	12
Хөгжлийн банкнуудын амжилтгүй болдог шалтгаан	15
II.ОЛОН УЛСЫН ХӨГЖЛИЙН БАНКНУУДЫН ТУРШЛАГА	17
Хятадын Хөгжлийн Банк – China Development Bank (CDB)	17
Германы Хөгжлийн Банк – KfW Development Bank	18
Бразилын хөгжлийн банк - Brazilian Development Bank (BNDES).....	18
Казакстаны хөгжлийн банк - Development Bank of Kazakhstan (BNDES).....	20
Солонгосын хөгжлийн банк – Korea Development Bank (KDB).....	21
Малайзын хөгжлийн банк - Bank Pembangunan Malaysia Berhad (BPMB).....	21
III.ЭКСПОРТЫН ДААТГАЛЫН АГЕНТЛАГ, ЭКСПОРТЫН БАТАЛГААНЫ САН БА ЭКСПОРТ-ИМПОРТЫН БАНК	22
Export Development Canada - Канадын экспортын хөгжлийн банк	24
Japan Bank for International Cooperation - Японы олон улсын хамтын ажиллагааны банк	25
China Exim bank – БНХАУ-ын Эксим банк	27
Export-Import bank of the United States – АНУ-ын Экпорт-Импортын банк	29
The Export Import Bank of Korea – Солонгосын Эксим Банк.....	48
Nippon Export Import and investment Insurance – Япон улсын Эксим банк	50
The Export-Import bank of India – Энэтхэгийн Эксим банк	51

I. ОЛОН УЛСЫН ТУРШЛАГА ХӨГЖЛИЙН БАНКНУУДЫН ЗОХИЦУУЛАЛТ, ХЯНАЛТ

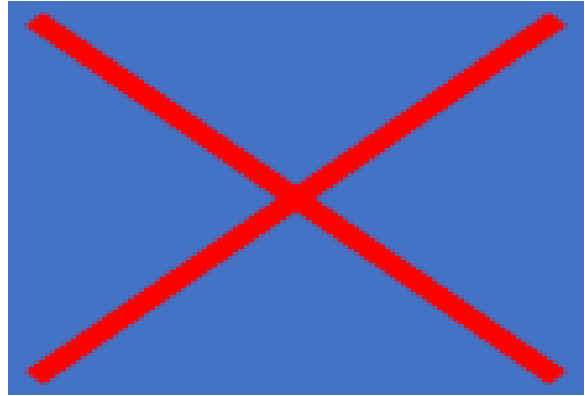
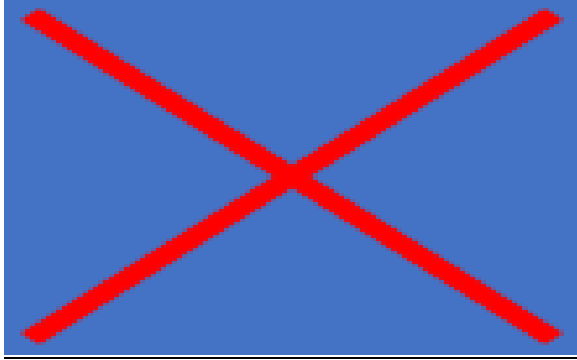
2019 оны байдлаар нийт 150 гаруй улсад 527 орчим бодлогын чиглэлтэй хөгжлийн санхүүгийн байгууллагууд үйл ажиллагаа явуулж байсан ба 18.7 их наяд долларын хөрөнгөтэй байна. Газарзүйн байршлаар нь авч үзвэл хамгийн их нь буюу 31% нь Ази тивд, үүний дараагаар 23% нь Америк тивд үйл ажиллагаа явуулдаг байна.

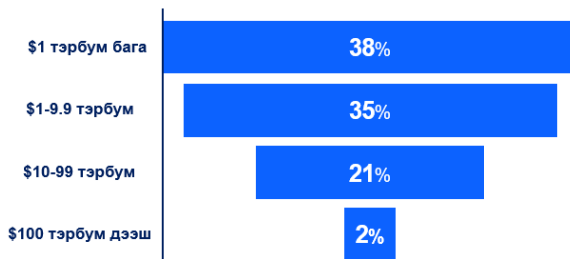
Хөгжлийн банк анх 19-р зууны үеэс Франц, Герман, Итали, Чили, Турк, Мексик зэрэг улсад үйлдвэрлэлийг дэмжих, дэд бүтцийг хөгжүүлэх бодлогын банкууд байгуулагдаж эхэлсэн (Crédit Mobilier 1852). Дэлхийн II-р дайны дараагаар дайнд нэрвэгдсэн бүс нутгуудыг сэргээх зорилгоор төсвийн хөрөнгийг ашиглан Хөгжлийн сан болон Хөгжлийн банкууд байгуулагдсан. Аж үйлдвэржилт болон импортыг орлох дээр анхаарал хандуулах бодлого 1960-аад оноос хойш ЖДҮ болон Экспортыг дэмжих чиглэлд шилжсэн. Анх байгуулагдсан Хөгжлийн банкууд амжилттай ажилласан туршлагыг дагаж хөгжиж буй орнуудад Хөгжлийн банкуудыг ихээр байгуулах болсон ч дийлэнх нь амжилт олоогүй. Дэлхийн банкны 1983 оны тайланд 39% нь санхүүгийн хямрал, засаглал, менежментээс шалтгаалсан зээлийн багцын ноцтой асуудалтай гэж дүгнэсэн. Сүүлийн 30 орчим жил үйл ажиллагааны цар хүрээг өргөтгөх, шинэчлэх, хувьчлах, татан буулгах зэргээр ихээхэн өөрчлөгдсөн.

Хөгжлийн банкнуудын үйл ажиллагаа

1. Эзэмшлийн хэлбэрээр нийт хөгжлийн банкнуудын 85% нь төрийн өмчит, үлдсэн 15%-ийг бусад хэлбэрийн банкнууд эзэлж байна.

2. Нийт хөрөнгийн хэмжээгээр 38% нь 1 тэрбум доллароос бага, 35% нь 1 тэрбум доллароос 9.9 тэрбум доллар байгаа бол үлдсэн хэсгийг 10 тэрбум доллароос их хэмжээний хөрөнгөтэй банк бүрдүүлж байна.

3. Нийт хөгжлийн банкнуудын 52% нь шууд, дамжуулан хосолсон санхүүжүүлэлтийн хэлбэртэй бол 36% нь зөвхөн шууд зээл олгодог, үлдсэн 12% нь дамжуулан зээл олгодог байна.

4. Үйл ажиллагааны хамрах хүрээгээр нь авч үзвэл 51% нь өргөн цар хүрээг хамарсан, 49% нь тусгайлсан салбаруудад чиглэсэн байна.

ТӨРӨЛ	САЛБАР	ХУВЬ
1. Тусгайлсан		49%
	ЖДҮ	15%
	Дэд бүтэц	13%
	Хөдөө аж ахуй	10%
	Олон улсын худалдаа	8%
	Төсвөөс төлөгдөх	5%
	Орон сууцжуулалт	2%
2. Өргөн хүрээг хамарсан		51%

5. Олгосон санхүүжилтээр авч үзвэл нийт зээлийн ихэнх хувийг ЖДҮ-д, ерөнхийдөө 6-20 жилийн хугацаатай урт хугацаат зээл олгодог байна.

Зохион байгуулалт

ОУВС-аас 2022 онд гаргасан “Regulating, Supervising, and Handling Distress in Public Banks”¹ судалгааны өгүүллэгт дурдсаны дагуу төрийн өмчит банкыг дараах 2 зохион байгуулалтын бүтцээр байгуулах боломжтой гэж үзсэн. Үүнд:

1. Нэг хувилбар нь засгийн газрын эзэмшлийн ашиг сонирхлыг удирдах, засгийн газрын эдийн засгийн өргөн ашиг сонирхлыг хувьцаа эзэмшигчийн ашиг сонирхлоос институцийн хувьд тусгаарлахын тулд холдинг компани маягийн бүтцийг бий болгох явдал юм. Ийм бүтэц нь Их Британи, Нидерландад, тухайлбал дэлхийн санхүүгийн хямралын үеэр төрийн өмч болгосон банкнуудад ЗГ-ын ашиг сонирхлыг удирдахын тулд байгуулагдсан. Холдинг компанийн хэлбэрийн бүтэц нь төрийн албан тушаалтны хэт хөндлөнгийн оролцооноос зайлсхийж, төрийн банкуудын үйл ажиллагаанд зохих ёсоор хяналт тавих хангалттай чадавхитай, хагас бие даасан агентлаг юм. Холдинг компаниуд менежерүүд нь мэргэжлийн ур чадвартай, улс төрийн хөндлөнгийн оролцооноос хамгаалагдсан тохиолдолд ялангуяа үр ашигтай байдаг.
2. Төрийн өмчийн банк ба төрөөс зохицуулагддаг хөгжлийн банкнууд. Одоогоор олон улсад ихэнх банкнууд төрийн өмч хэлбэрээр зохион байгуулагдсан байдаг. Үүний давуу тал нь төрийн батлан даалт боловч сул тал нь улс төрийн нөлөө их байдагт оршино.

Мөн ОУВС-аас 2022 онд гаргасан “Regulating, Supervising, and Handling Distress in Public Banks” судалгааны өгүүллэгт:

¹ <https://www.imf.org/en/Publications/Departmental-Papers-Policy-Papers/Issues/2022/04/28/Regulating-Supervising-and-Handling-Distress-in-Public-Banks-511609>

Зохицуулалт

Төрийн өмчит банкны зохицуулалтын үндсэн зарчим нь өмчийн хэлбэрээс үл хамааран бүх санхүүгийн байгууллагуудад ижил төстэй эрсдэлтэй бөгөөд эдгээр нь ижил төстэй зохистой шаардлагатай. Төрийн өмчит банкнуудын зохицуулалтын журам нь хувийн банкнуудын зохицуулалтаас сул байж болохгүй. Харин төрийн өмчийн хэлбэрийн тусгай эрсдэл, шалгууруудад тааруулсан зохистой арга барилтай байх хэрэгтэй.

a. Хөрөнгө

Хөрөнгө бол зохистой зохицуулалтын тулгийн чулуу бөгөөд төрийн өмчит банкнууд хувийн банкнуудтай адилхан хөрөнгийн шаардлагыг хангаж ажиллах хэрэгтэй. Санхүүгийн салбарт итгэх итгэлийг хадгалах, хадгаламж эзэмшигчдийг хамгаалах, аж ахуй нэгж, өрхүүдэд санхүүжилт олгохын тулд хувийн болон төрийн өмчит банкнууд ямар нэгэн гэнэтийн үйл явдлын үед засгийн газрын дэмжлэггүйгээр үйл ажиллагаагаа үргэлжлүүлэн явуулж, алдагдлыг даах хангалттай чадавхтай байх ёстой. Төрийн өмчит банкнуудын зохистой капиталжуулалт нь санхүүгийн хямралын үед банкнаас үүдэлтэй төрийн хямралд орох эрсдэлийг бууруулдаг. Өмчлөлийн бүтцээс үл хамааран ижил төрлийн шаардлагуудыг мөрдөх нь өрсөлдөөнийг дэмжих, хадгалахад чухал ая холбогдолтой юм.

Банкны системийн бүх банкнууд, төрийн өмчийн банкнууд мөн адил үйл ажиллагаагаа хадгалахын тулд системд учирч буй эрсдэл болон сөрөг нөлөөлөлтэй тэнцэх нэмэлт хөрөнгөтэй байх хэрэгтэй.

b. Хөрвөх чадвар

Төрийн өмчит банкнууд хөрвөх чадварын зохистой шаардлагыг хангаж байх ёстой. Хөрвөх чадварын гэнэтийн нөхцөл байдалд богино хугацаанд дасан зохицох чадварыг илэрхийлдэг хөрвөх чадварыг нөхөх харьцаа (liquidity coverage ratio-LCR) болон урт хугацааны тогтвортой санхүүжилтийг дэмжих цэвэр тогтвортой санхүүжилтийн харьцаа (net stable funding ratio-NSFR) нь зохистой байдлын журмыг сайжруулдаг ба олон улсын хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулдаггүй хувийн болон төрийн өмчит банкнуудад ч гэсэн хэсэгчилсэн хэрэгжүүлэлт хийх хэрэгтэй.

Төрийн өмчит банкнуудын хөрвөх чадварын эрсдэлийг бууруулах гол зүйл нь хөрвөх чадварын эрсдэлийн удирдлагын сайн удирдамж болон хөрвөх чадварын хяналтын зохистой хэрэгслүүд юм. Аль ч банкны хувьд гадаад валютын хөрвөх чадварын таарамжгүй байдал, санхүүжилтийн төвлөрөл, хугацааны үл нийцэл зэрэг хөрвөх чадварын үндсэн эрсдэл нь ихээхэн чухал байдаг. Эдгээр зохистой байдлын хязгаарлалтаар бүрэн шийдэгдээгүй эрсдэлээс сэргийлэхийн тулд, эрх бүхий этгээд нь төрийн өмчит банкнуудыг хөрвөх чадварын эрсдэлийн удирдлагын оновчтой

бодлого, үйл явцыг бий болгохыг шаарддаг хяналтын арга хэрэгсэл болон дүрэм журмыг боловсруулах хэрэгтэй.

с. Төвлөрлийн эрсдэл болон их дүнтэй зээл олголт

Төрийн өмчит банкнуудын холимог бүрэн эрхийн хэлбэр нь төвлөрлийн эрсдэлийг нэмэгдүүлж болзошгүй юм. Зарим де-факто эсвэл де-юре төрийн өмчит банкнууд нь эдийн засгийн тодорхой салбар, сегментүүдэд (жишээлбэл, хөдөө аж ахуй, жижиг, дунд аж ахуй нэгж) эсвэл тодорхой газарзүйн байршилд зээл олгох, санхүүгийн бусад үйлчилгээ үзүүлэхэд анхаарч, холбоо хамааралтай талуудын бүлэгт их дүнтэй зээл олгодог. Эдгээр төвлөрөл нь банкны дампуурлын эрсдэл болон зээлтэй холбоотой асуудлуудыг дагуулдаг.

Хянан шалгагч их дүнтэй зээл хязгаарлалт тогтоож, төвлөрлийн эрсдэлийн удирдлагын оновчтой туршлагыг төрийн өмчит банкнуудад мөрдүүлэх замаар эдгээр эрсдэлийг бууруулж чадна. Олон улсын стандартаар аль нэг тал эсвэл холбоо хамааралтай бүлэгт олгох зээлийг банкны нэгдүгээр түвшний хөрөнгийн 25 хувиар хязгаарладаг. Хянан шалгагч нь төрийн өмчит банкнуудаас төвлөрлийн эрсдэлийн бүхий л чухал ач холбогдолтой зүйлсийг, тэдгээрийг удирдах арга хэрэгслийг багтаасан банк даяар нэгдсэн нэг ойлголт өгөх бодлого, үйл явцтай байхыг шаардах хэрэгтэй. Эрсдэлийг тодорхойлох, нэгтгэх зохих мэдээллийн систем нь гол зүйл юм. Төрийн өмчит банкнуудын төвлөрлийн эрсдэлийг “Базел Пиллар 2” (Basel Pillar 2) тогтолцооны дагуу хяналт шалгалтын үйл явцын агуулгын хүрээнд үнэлж, мөн шаардлагатай гэж үзвэл хөрөнгийн нэмэлт шаардлага тавих ёстой.

Төрийн өмчит аж ахуйн нэгжүүдэд олгох зээлийн төвлөрөл нь онцгой анхаарал хандуулахыг шаарддаг. Төрийн өмчит аж ахуйн нэгжүүдэд олгох зээл нь төрийн өмчит банкнуудын зээлийн багцын чухал хэсгийг эзэлдэг. Базелийн хорооноос (BCBS 2014) боловсруулсан их хэмжээний эрсдэлийг хэмжих, хянах хяналтын тогтолцооны дагуу бүрэн эрхт биш төрийн байгууллагуудыг их хэмжээний олголтын хязгаарлалтад хамруулах ёстой. Гэхдээ энэ стандартад төрийн өмчит аж ахуйн нэгжүүд нэг өмчлөгчтэй байхаас өөр шалтгаанаар холбогдоогүй тохиолдолд тэдгээрийг эрсдэлийг нэгтгэхийг шаарддаггүй. Иймээс уг тогтолцоог бүрэн хэрэгжүүлсэн ч төрийн секторыг өргөн хүрээнд тодорхойлсон өндөр эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэхгүй юм.

д. Эрсдэлийн удирдлага

Төрийн өмчит банкнуудын өмчлөлийн бүтэц, зээлийн багц нь эрсдэлийг үр дүнтэй удирдахад нэмэлт сорилтуудыг бий болгодог. Бодлогын үүрэг, улс төрийн дарамт нь тэдний андеррайтерийн стандартад нөлөөлж болзошгүй.

Зарим төрийн өмчит банкнууд дэд бүтэц, төслийн санхүүжилт зэрэг нарийн төвөгтэй, эрсдэлтэй төслүүдэд санхүүжилт олгодог бөгөөд эдгээр үйл ажиллагаа нь тэдний багцын томоохон хувийг бүрдүүлдэг. Мөн төрийн өмчит банкнуудыг хямралын үед зээл олголтыг нэмэгдүүлэхийг шаарддаг. Эдгээр бүх шинж чанарууд нь эрсдэлийн удирдлагын чиг үүрэг, ач холбогдлыг нэмэгдүүлдэг.

Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн шууд удирдлагатай, хараат бус, сайн эрсдэлийн удирдлагын бүтэц нь эрсдэлийг бууруулах гол түлхүүр юм. Эрсдэлийн удирдлагын үйл ажиллагааг дотоод аудиторуд тогтмол хянаж байх хэрэгтэй.

Хянан шалгагч нь төрийн өмчит банкны бүрэн эрх, бизнесийн загварын эрсдэлийн аппетитыг эрсдэлийг удирдах чадавхтай нийцэж байгаа эсэхийг шалгаж, баталгаажуулах хэрэгтэй. Зарим төрийн өмчит банкнуудын урт хугацааны санхүүжилт нь тэдний уламжлалт бизнесийн загвар биш тул нарийн төвөгтэй төслийн санхүүжилт, дэд бүтцийн төслүүдийг андеррайтер хийхэд шаардагдах ур чадвар, эрсдэлийн талаарх ойлголт дутмаг байж болно. Андеррайтерийн сул талуудыг арилгахын тулд төрийн өмчит банкнууд заримдаа хөндлөнгийн үнэлгээчдийг (хөрөнгө оруулалтын банк гэх мэт) оруулдаг боловч энэ нь ихэвчлэн дотоод мэдлэг, мэдээллийг муу оруулдаг. Түүгээр ч үл барам зээлдэгч нь гуравдагч талын үнэлгээчдийг ажиллуулснаар ашиг сонирхлын зөрчил үүсдэг. Иймд хянан шалгагч нар банкнуудыг санхүүжилт хийхээс нь өмнө нөөц бололцоо сайтай боловсон хүчинтэй байх, суурь төслүүдийн эрсдэл, өгөөжийн хэмжээг бүрэн ойлгож байгаа эсэхийг баталгаажуулах шаардлагатай.

Хянан шалгагч мөн хөрөнгийн ангилал, эрсдэлийн сан байгуулах дүрмийг хатуу мөрдүүлэх ёстой.

Төрийн өмчит банкнууд хувийн банкнуудыг бодвол чанаргүй зээлүүдийг (NPL) бүтцэд өөрчлөлт оруулж, дахин зээл олгох замаар чанаргүй болохоос сэргийлэх хандлага их байдаг. Энэ нь зээлийг хүлээн зөвшөөрөх үйл явцыг удаашруулж, барьцаа хөрөнгийн нөхөн сэргэлтийг бууруулж, улмаар эцсийн алдагдлыг нэмэгдүүлдэг (D'Souza and Surti 2020). Зарим улс оронд хууль эрх зүйн орчин нь хувийн хариуцлагын эрсдэлээс шалтгаалан төрийн өмчит банкнуудыг чанаргүй зээлтэй тэмцэх стратеги боловсруулж, хэрэгжүүлэхийг хориглодог. Энэ нь чанаргүй зээлийг хөрөнгийн менежментийн компаниуд болон гуравдагч этгээдэд шууд худалдах, үнэт цаасжуулах, чанаргүй зээлийн өр/хөрөнгө солилцох гэх мэт бусад засаж залруулах арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд саад учруулж болзошгүй юм. Хууль эрх зүйн тогтолцоо нь хянагч эсвэл шийдвэр гаргах байгууллагын ажилтнуудыг шударгаар ажилласан тохиолдолд ийм хувийн хариуцлагаас хамгаалдаг байх ёстой. Хөрөнгийн ангилал, эрсдэлийн сан байгуулах ижил дүрмүүд нь хувийн болон төрийн өмчит банкны аль алинд нь ижилхэн хэм хэмжээнд хэрэгжих хэрэгтэй. Зээлийн эрсдэл үүссэн үед эрх баригчид болон хянагч нар үндэслэлтэй шийдвэр

гаргахад чанаргүй зээлийн хэмжээ, болзошгүй алдагдал, хөрөнгийн дутагдлын талаарх үнэн зөв, ил тод мэдээлэл шаардлагатай.

Дэлхийн банкнаас 2017 онд олон улсын хөгжлийн 64 банкууд дунд хийсэн судалгаанд² дурдсанаар нийт судалгаанд оролцсон банкуудын 85% нь төрийн өмчийнх, 10% нь тодорхой хэсэг (50%-99%) нь төрийн өмчийнх, 3% нь тодорхой хэсэг (50%-аас доош) нь төрийн өмчийнх бол 2% (Development Finance Corporation of Ceylon-DFCC in Sri Lanka, Development Bank of Austria) нь хувийн өмчийн харъяалалтай байдаг байна.

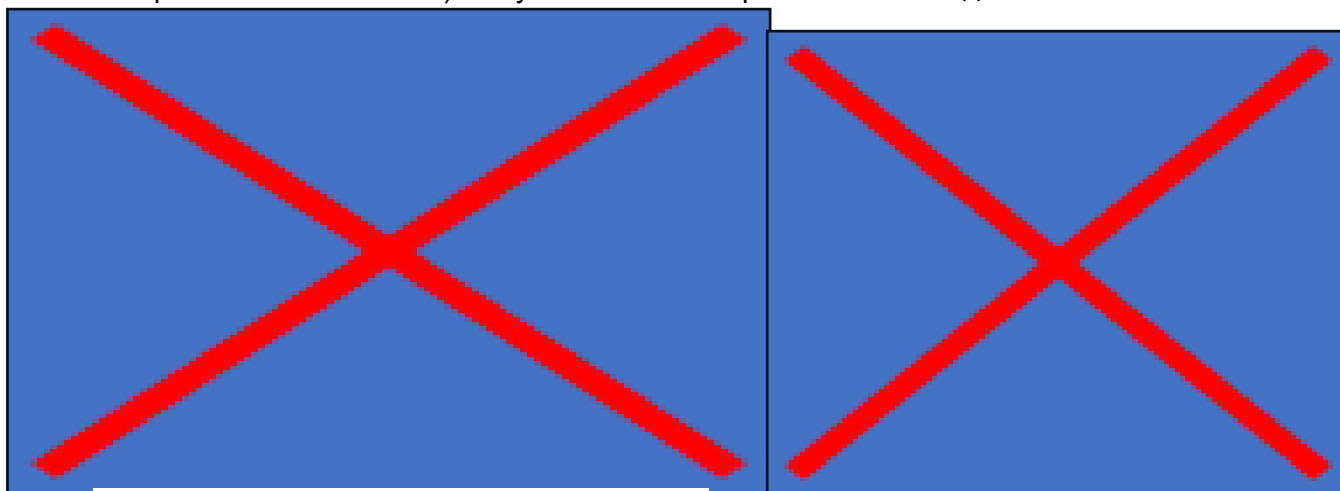

График 1: Хөгжлийн банкнуудын өмчлөлийн байдал, 2017

График 2: Хөгжлийн банкнуудын зохион байгуулалт, 2017

Мөн Хөгжлийн банкнуудын 25% нь компани байдлаар байгуулагдсан бол 75% нь УИХ, ЗГ-ын тогтоолоор байгуулагдсан бөгөөд компани маягаар байгуулагдсан хөгжлийн банкнуудын 88% нь, УИХ-аас байгуулсан хөгжлийн банкнуудын 66% нь тус тус бусад арилжааны банкнуудтай адил зохицуулалтаар зохицуулагддаг байна.

Засаглал

Компанийн сайн засаглал нь Хөгжлийн банкнуудын амжилттай үйл ажиллагаанд чухал үүрэгтэй. Компанийн засаглал гэдэг нь компани өөрийн бүрэн эрх, зорилтоо үр дүнтэй хэрэгжүүлэхийн тул түүний чиглэл, удирдлагыг хянах явц, бүтэц юм. Хөгжлийн банкнуудын засаглал нь хувийн санхүүгийн байгууллагатай харьцуулахад хүндрэлтэй асуудлуудтай тулгардаг. Хууль тогтоох байгууллагууд, төрийн байгууллагууд нь Хөгжлийн банкны зорилт, зорилготой зөрчилтэй байдаг бөгөөд эдгээр байгууллагуудын оролцооноос шалтгаалан Хөгжлийн банкны өмчлөл болон хяналтын бүтэц нь төвөгтэй байдаг.

Хөгжлийн банкны бүрэн эрхийнх нь хүрээнд ерөнхий байдлаар авч үзвэл, төрийн өндөр албан тушаалтан болон сонгогдсон улс төрчид банкны чиглэл, үйл ажиллагаанд нөлөөлөх орон зай ихтэй байдаг. Хөгжлийн банкны засаглалын бүтэц нь улс төрийн нөлөө, оролцоог тэсвэрлэх, түүнээс хамгаалах хэмжээний бат бөх биш тохиолдолд хөндлөнгийн нөлөөллөөр хэт өндөр зээлийн эрсдэл болон ирээдүйн санхүүгийн алдагдал хүлээх зэрэг сул талтай байдаг.

² <https://documents1.worldbank.org/curated/en/977821525438071799/pdf/2017-Survey-of-National-development-banks.pdf>

Хөгжлийн банкнуудын төлөөлөн удирдах зөвлөл болон түүний бүрэлдэхүүнийг авч үзвэл дараах байдалтай байна. Хөгжлийн банкнуудын ТУЗ дунджаар 9 хүний бүрэлдэхүүнтэй байсан бөгөөд судалгаанд оролцсон банкнуудын 31%-ийн ТУЗ 10-аас дээш хүний бүрэлдэхүүнтэй байсан байна.

Бүтцийн хувьд ТУЗ нь ЗГ-ын төлөөлөл (яамнуудын төлөөлөл) болон хараат бус гишүүд (ЗГ болон харьяа агентлагуудад хамааралгүй бие даасан)-ээс бүрддэг байна. Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүдийн хувьд (график 3) Хөгжлийн банкнуудын 49%-д төлөөлөн удирдах зөвлөлийн хараат бус гишүүд нь олонх, 43%-д нь хараат бус гишүүд нь цөөнх байдаг бол 8% нь хараат бус гишүүд байдаггүй байна.

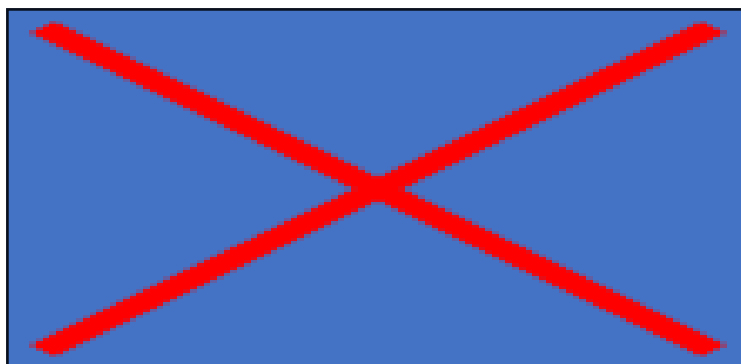

График 3: Хөгжлийн банкнуудын ТУЗ дахь хараат бус гишүүдийн

Мөн ТУЗ-ын гишүүдийг 74%-д нь засгийн газрын байгууллага, сангийн яам эсвэл тухайн улсын ерөнхийлөгч томилдог бол 26%-д төлөөлөн удирдах зөвлөл гишүүдээ томилдог байна. Хөгжлийн банкнуудын 75% нь ТУЗ-ын гишүүдийг тогтсон хугацаагаар томилдог бөгөөд 1 удаа улиран томилогдох боломжтой байдаг байна. Харин банкны гүйцэтгэх удирдлагын хувьд нийт судалгаанд оролцогчдын 85% нь ТУЗ-ын даргаас өөр хүн байсан бол үлдсэн 15%-д нь банкны гүйцэтгэх захирал банкны ТУЗ-ын даргын албыг давхар хашдаг байна. Мөн гүйцэтгэх захирлыг 54% нь харьяа яамны сайд эсвэл тухайн улсын ерөнхийлөгч томилдог бол 34%-д нь ТУЗ сонгодог бөгөөд банкнуудын 61%-д нь гүйцэтгэх захирал тодорхой хугацаанд томилогддоггоос 53% нь 3-6 жилийн хугацаатай ажилладаг байна.

Зохицуулалт ба хяналт

Засгийн газар болон төрийн өмчит санхүүгийн байгууллагууд нь төлбөрийн чадвар, хөрвөх чадвар, засаглал, нягтлан бодох бүртгэл, ил тод байдлаа сайжруулахын тулд зохицуулалт болон хяналтын стандартууд³-ыг үйл ажиллагаандаа мөрдөх нь зүйтэй. Хөгжлийн банкнууд ч хувийн санхүүгийн байгууллагуудад хийгддэг санхүүгийн асуудал гарсан тохиолдолд хувь нийлүүлсэн хөрөнгийг нэмэгдүүлэх, удирдлагын баг эсхүл төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүдийг өөрчлөх зэрэг урьдчилан сэргийлэх, сайжруулах арга хэмжээг авч ажиллах хэрэгтэй.

Олон улсад хийгдсэн судалгааны⁴ дагуу хөгжлийн банкнууд нь дараах 4 замаар зохицуулагдах боломжтой гэж үзсэн байна. Үүнд:

- Өөрийгөө зохицуулах буюу өөрөөр (жишээ нь: төв банк) зохицуулагдахгүй;
- Базелийн стандартыг бүрэн дагаж мөрдөх;
- Базелийн стандартыг дагаж мөрдөх, гэхдээ заавал бус сайн дураар нэвтрүүлэх боломжтой байх (Бразилын Хөгжлийн банк, Германы Хөгжлийн банк);

³ Банкны үр дүнтэй хяналт тавих Базелийн Үндсэн Зарчмуудыг үзнэ үү.

⁴ [Ricardo Gottschalk, Lavinia B. Castro & Jiajun Xu “Should National Development Banks be Subject to Basel III?”](#)

- Тусгай, тохируулсан зохицуулалтын тогтолцоотой байх (тусдаа хуультай) (Хятадын хөгжлийн банк)

Хөгжлийн банкнуудын 72%⁵ нь төв банк, банкнуудыг хянах агентлаг зэрэг арилжааны банкнуудыг хянадаг байгууллагын хяналтад байдаг бол 28% нь стратегийн чиглэл (хөдөө ААХ, худалдаа, барилга, эрчим хүч гэх мэт)-ийг тодорхойлдог яам, засгийн газрын агентлагуудын хяналтад (Оманы Экспортын зээлийн батлан даалтын агентлаг, Угандагийн Хөгжлийн банк зэрэг) байдаг байна. Яамдын хяналтад байдаг.

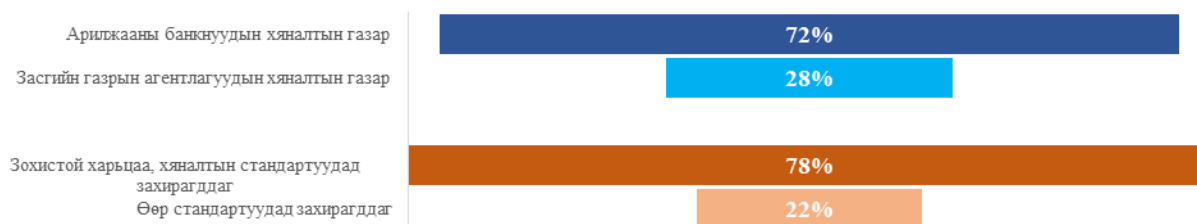
Тэгвэл томоохон хөгжлийн банкнуудын зохицуулагч байгууллагыг авч үзвэл дараах байдалтай байна. Үүнд:

Хүснэгт 1:Томоохон хөгжлийн банкнуудын зохицуулагч байгууллагууд

Хөгжлийн банкны нэр	Зохицуулагч байгууллага
Хятадын Хөгжлийн Банк	Хятадын Банк, Даатгалын Зохицуулах Хорвоо (China Banking and Insurance Regulatory Commission (CBIRC))
Германы Хөгжлийн банк	Германы төв банк болох The Bundesbank, German Federal Financial Supervisory Authority (BaFin)
Солонгосын Хөгжлийн Банк	Санхүүгийн Үйлчилгээний Хорвоо (Financial services commission)
Казакстаны Хөгжлийн Банк	Казакстаны төв банк болох Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Үндэсний банк (National Bank of the Republic of Kazakhstan)
Бразилийн Хөгжлийн банк	Бразил Улсын Эдийн Засгийн Яам болон Бразилийн төв банк болох Banco Central do Brasil

Харин хөгжлийн банкнуудын дагаж мөрддөг стандартыг авч үзвэл 78% нь арилжааны банкнууд болон хувийн санхүүгийн байгууллагуудын адил зохистой харьцаа, хяналтын стандартуудад захирагддаг, жишээ нь өөрийн хөрөнгийн доод хэмжээ, өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээний харьцааны доод хязгаар (Африк дахь Хөгжлийн банк Африкийн Хөгжлийн Санхүүгийн Байгууллагуудын Холбооны зохистой харьцааг дагаж мөрддөг), зээлийн ангилал, эрсдэлийн санг байгуулах зэрэг багтана. Үлдсэн 22% нь өөр стандартуудад захирагдах бөгөөд энэ нь арилжааны банкнуудад мөрдөгддөг стандартаас илүү зөөлөн/сул байдаг байна.

График 4: Хөгжлийн банкнуудын зохицуулалтын тухай судалгааны үр дүн

⁵ Жишээлбэл, Тайландад 2015 оны сүүлээр хууль тогтоомжид нэмэлт өөрчлөлт оруулж, бүх хөгжлийн байгууллагуудыг (орон нутагт мэргэшсэн санхүүгийн байгууллага гэгддэг) үүргийг Сангийн яамнаас Тайландын Банк руу шилжүүлсэн.

Депозит татах (deposit-taking) замаар эх үүсвэр бүрдүүлдэг Хөгжлийн банкнууд нь депозит татдаггүй Хөгжлийн банкнуудаас илүүтэйгээр буюу 98% нь арилжааны банкнуудтай ижил зохицуулалтаар үйл ажиллагаа явуулдаг байна.

Хөрөнгийн удирдлага

2017 оны хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн дагуу Монголбанкнаас тогтоосон зохистой харьцааны болон активын ангиллын удирдамжийг Хөгжлийн банк биелүүлж байгаа эсэхийг шалгах зорилгоор Монголбанкийг хянан шалгагчаар томилсон. Монголбанкны бодлогын шинж чанар, онцлогоос шалтгаалан арилжааны банкны дүрмийг Хөгжлийн банканд хэрэглэх боломжгүй тул Монголбанк тусгайлан Хөгжлийн банкны өөр стандарт, дүрмийг боловсруулсан. Үүний хүрээнд дараах зохистой харьцаа⁶ хангуулахаар тогтоосон. Үүнд:

Хүснэгт 2: МУХБ-ны зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтүүд

Зохистой харьцаа	Шалгуур
Өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээний зохистой харьцаа	≥9%
Банкны тогтвортой санхүүжилтийн харьцаа	≥100%
Гадаад валютын ханшийн эрсдэлийн зохистой харьцаа	≤30%

Бусад олон улсын хөгжлийн банкнуудын баримталдаг стандартууд дараах байдалтай байна. Үүнд:

Хүснэгт 3: Олон улсын хөгжлийн банкнуудын баримталдаг зохистой харьцааны үзүүлэлтүүд

Банк санхүүгийн байгууллага	Баримталдаг зарчим	Өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээ	1-р зэрэглэлийн ӨХ-ын үзүүлэлт
Монголбанк	Базел II	12%≤	9%≤
Хятадын Хөгжлийн Банк	CBRC's Commercial Banks Capital Adequacy Management Guidelines	12%	7%
Солонгосын Хөгжлийн Банк	Базел III	14%	12%
Казакстаны Хөгжлийн Банк	Базел III	8%	6.5%≤
Японы Хөгжлийн Банк	Базел III	15%	14%
Германы Хөгжлийн Банк	Базел III	22%	18%
Арабын Нэгдсэн Эмиратын төв банк	Базел III	12%	2-р зэрэглэлийн ӨХ нь 1-р зэрэглэлийн ӨХ-ийн 67%-аас хэтрэхгүй байна.

⁶ <https://old.legalinfo.mn/annex/details/11428?lawid=15819>

Бразилийн Хөгжлийн банк	Базел III		
	Базел III	8%	2-р зэрэглэлийн ӨХ нь 1-р зэрэглэлийн ӨХ-өөс ихгүй байна.

Хүснэгт 4: Олон улсын хөгжлийн банкнууд болон зохицуулагч байгууллагын төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварын зохистой харьцаа, үзүүлэлтүүд

Санхүүгийн байгууллага	Төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварын зохистой харьцааны үзүүлэлтүүд
Базель III	Түргэн Борлогдох Актив= 30 хоногийн хугацаанд төлөгдөх мөнгөн гүйлгээний дүн
Мүүди	1. Түргэн борлогдох актив/Нийт актив> 20% бол "C" 2. Түргэн борлогдох актив/Нийт актив> 40% бол "D"
Монголбанкны Арилжааны банкуудад тавигдах зохистой харьцаа	Түргэн борлогдох актив / Татан төвлөрүүлсэн хөрөнгө $\geq 25\%$
Европын Сэргээн Босголтын Банк	Түргэн борлогдох актив / Дараагийн 12 сард төлөх өр төлбөр болон батлагдсан зээлийн олгох дүнгийн нийлбэр $\geq 75\%$
Евро-Азийн хөгжлийн банк	Түргэн борлогдох актив / Дараагийн 12 сард төлөх өр төлбөр болон батлагдсан зээлийн олгох дүнгийн нийлбэр $\geq 65\%$
Латин Америкийн Хөгжлийн банк	Түргэн борлогдох актив / Дараагийн 12 сард төлөх өр төлбөр болон батлагдсан зээлийн олгох дүнгийн нийлбэр $\geq 35\%$
Зүүн Африкийн Хөгжлийн банк	Түргэн борлогдох актив / Дараагийн 12 сард төлөх өр төлбөрөөс гадна үйл ажиллагааны зардлын нийлбэр дүн ≥ 1.33 дахин
Төв Америкийн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны банк	Түргэн борлогдох актив=Дараагийн 6 сарын хугацаанд төлөх өр төлбөр, батлагдсан зээлийн олгох дүн болон үйл ажиллагааны зардлын нийлбэр дүн

Хүснэгт 5: Монгол банк болон Мүүди ОУ-ын зэрэглэл тогтоогч байгууллагын активын чанарын ангилал

Байгууллага	Активын чанарын үзүүлэлт	Хязгаарлалт, үнэлгээ	Чанаргүй зээлийн ангилал, холбогдох сан
Монголбанк	Актикын эрсдлийн сангийн байвал зохих хэмжээ / Өөрийн хөрөнгө	<5% маш сайн 5%-15% сайн 16%-30% дунд	Хэвийн: 0% буюу 1% хүртэл, Хугацаа хэтэрсэн: 1%-аас их буюу 5% хүртэл, Чанаргүй: Хэвийн бус 5%-аас их буюу 25% хүртэл, Эргэлзээтэй: 25%-аас их буюу 50% хүртэл, Муу: 50%-аас их буюу 100% хүртэл,
	Нийт чанаргүй актив / Өөрийн хөрөнгө	0%-29.9% маш сайн 30%-69.9% сайн 70%-100% дунд	

Мүүди	Нийт цэвэршүүлсэн чанаргүй зээл / (Зээлийн эрсдэлийн сангийн хэмжээ+Хувь нийлүүлсэн хөрөнгө)	0%-10% маш сайн 11%-20% сайн 20%-30% дунд	Local, GAAP: Чанаргүй зээлд хэвийн бус, эргэлзээтэй, муу зээлүүд орно. IFRS: Сан байгуулж үнэ цэнийн бууралт хийгдсэн бүх зээлийг чанаргүй зээлд оруулна.
	Чанаргүй зээл / Нийт цэвэршүүлсэн зээл	0.5%-1% маш сайн 1.5%-3% сайн 4%-8% дунд	

Базел Ш

Монголбанкны Хяналт, шалгалтын газрын захирал Н.Батсайхан-ы ярилцлагын⁷ дагуу улсын төв банк нь дотоодын арилжааны банкуудад тавих хяналтдаа “Базелийн Хяналт Шалгалтын Хороо⁸”-оос баталсан Базел II стандартыг баримталдаг ба Базел Ш -ыг нэвтрүүлэхээр ажиллаж байна. Үүний хүрээнд Монголбанк Банкны үйл ажиллагааны зохистой харьцааны журамд өөрчлөлт оруулж мөрдүүлж эхэлсэн. Гэвч арилжааны банкууд зохистой харьцааны шалгуурыг хангаж чадалгүй явсаар дэлхий даяар Ковид-19 цар тахал дэгдэж, эдийн засгийн нөхцөл муудсанаар уг шаардлагыг хангах хугацаа хойшилсоор байна.

Базел III стандарт нь өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааг нэмэгдүүлж, түүний чанарт илүү өндөр шаардлагыг тавьдаг болсон, төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварын шинэ стандартыг нэвтрүүлсэн, өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээг тухайн банкны эрсдэлийн түвшинд нийцүүлэн тооцдог болсон, мөн системийн эрсдэлийг бууруулах макро зохистой харьцааг нэвтрүүлсэн. Базел III стандартаар хоёр төрлийн төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварын шаардлага хэрэгжиж эхэлсэн. Нэгт, богино хугацааны буюу 30 хоногийн төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадвар, хоёрт, харьцангуй урт хугацааны төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадвар. Эхний тохиолдолд банк өндөр хөрвөх чадвартай хөрөнгийг шаардлагатай түвшинд төвлөрүүлэх ёстой бол сүүлийн тохиолдолд урт хугацаанд тогтвортой эх үүсвэрийг татан төвлөрүүлэх нь чухал юм

Базел II, III стандартууд олон улсын банкуудад илүү хамааралтай. Иймд тухайн гишүүн орны бүх банкууд энэ стандартыг заавал дагаж мөрдөхийг, мөн гишүүн биш улс орнууд Базелийн стандартыг мөрдөхийг шаарддаггүй. Гэхдээ Базелийн Хороо нь банкны эрсдэлийн түвшин, банкны системд эзлэх хэмжээнээс нь хамааран хяналт шалгалтын стандартыг тогтоох буюу пропорциональ зарчмыг хүлээн зөвшөөрдөг. Базелийн хорооны гишүүн орнуудын 75% нь тус зарчимд үндэслэж хяналт шалгалтын үйл ажиллагааг зохион байгуулдаг байна.

Харин тус Базелийн стандартуудыг хөгжлийн банкуудын үйл ажиллагаанд мөрдөхөд хэд хэдэн асуудал тулгардаг бөгөөд үндэсний хөгжлийн банкууд системийн эрсдэлийг шууд үүсгэдэггүй буюу иргэдийн хадгаламж авдаг байгууллага биш тул улсынхаа төлбөрийн системийн гол хэсэг биш юм. Тиймээс Базелийг дагаж мөрдөх нь тэдний онцлог шинж чанар, үйл ажиллагааны горимыг харгалзан үзэхэд энэ алсын хараа нь тэдний заримд нь санал нэгддэггүй, хэт их хяналтын систем бүхий хүрээ болдог. Мөн энэхүү тогтолцоо нь

⁷ <https://www.mongolbank.mn/mn/r/1968>

⁸ Базелийн хороо (BCBS) нь банкуудын зохистой харьцааны зохицуулалтын дэлхийн стандартыг анхлан тогтоогч бөгөөд 28 улсын төв банкууд болон банкны хянагч нартай хамтран ажилладаг банкны тогтвортой байдлыг хангахад чиглэн ажилладаг байгууллага юм.

хөгжлийн банкнуудын ирээдүйн хөгжлийн үүрэг, ялангуяа тогтвортой хөгжлийн зорилтуудыг хэрэгжүүлэх санхүүгийн чадварт нөлөөлж болно. Гэвч Базел стандары нь давуу талыг авч ирэх бөгөөд Базель эрсдэлийг хянах соёлыг хөгжүүлэх, эрсдлийн мэдээллийн чанарыг сайжруулах, эрсдэлийн нэгдсэн системийг нэвтрүүлэх боломжийг олгоно. Ийнхүү банк эрсдэлээ системтэйгээр хянаж эхэлснээр энэ нь хөрөнгийн зах зээлээс эх үүсвэр татахад дэмжлэг үзүүлэх юм.

СТОУС

Хүснэгт 6: Улс орнуудын хэрэглэдэг НББ стандарт

Улс	Стандарт	Тайлбар
Хятад	Үндэсний стандарт	Хятадын үндэсний стандартууд нь СТОУС-ын стандартуудтай ихээхэн нийцэж байгаа бөгөөд Хятад улс СТОУС-ын стандартыг дотоодын зарим компаниудад тайлагнадаг байх үүрэг хүлээсэн боловч хангалтгүй байна. Дотоодын зах зээлийн нийт зах зээлийн үнэлгээний 30 гаруй хувийг эзэлдэг Хятадын компаниуд Хонконг болон бусад олон улсын зах зээлд давхар бүртгэлтэй болсноор СТОУС-д нийцсэн санхүүгийн тайлан гаргадаг болсон.
Герман	СТОУС	Зохицуулалттай зах зээлд үнэт цаас арилжаалдаг дотоодын компаниуд санхүүгийн нэгдсэн тайландаа Европыг Холбоо(ЕХ)-оос баталсан СТОУС стандартыг ашиглах шаардлагатай. Мөн өөрийн харьяаллын стандартыг СТОУС-ын стандарттай дүйцэхүйц гэж үзсэн гадаадын компани өөрийн стандартыг ашиглаж болно.
Солонгос	СТОУС, АНУ-ын GAAP	Хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй компаниуд болон санхүүгийн байгууллагуудад БНСУ-д батлагдсан СТОУС-ын стандартууд (ОУСБХ-ны Зөвлөлөөс өөрчлөлт оруулалгүйгээр гаргасан СТОУС-ын стандартууд)-ыг мөрддөг. адаадын хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй компаниудад (а) СТОУС-ын стандарт, (б) Солонгост батлагдсан СТОУС-ын стандарт, эсвэл (в) АНУ-ын GAAP-ыг ашиглахыг зөвшөөрдөг
Казакстан	СТОУС	СТОУС-ын стандартууд нь хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй бүх компани, санхүүгийн байгууллага болон бүртгэлгүй томоохон компаниуд мөрдөх шаардлагатай. Мөн гадаадын компаниуд АНУ-ын GAAP-ыг ашиглаж болно
Бразил	СТОУС	2006 онд Бразилийн Төв банк хууль, журмын дагуу Бразилд санхүүгийн тайлангаа нийтлэхийг шаардсан аливаа банк (дотоодын өмчит болон гадаадын өмчит, хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй болон бүртгэлгүй) нэгдсэн санхүүгийн тайланг СТОУС-д бүрэн нийцүүлэн бэлтгэж, нийтлэх ёстой гэж шийдвэрлэсэн.

Хөгжлийн банкнуудын амжилтгүй болдог шалтгаан

Гадны олон орнуудын Хөгжлийн банкны амжилттай ба амжилтгүй туршлагыг судлан үзвэл улс орнуудын Хөгжлийн банкны үйл ажиллагаанд сөргөөр нөлөөлдөг гол хүчин зүйл нь засаглал (засгийн газраас хэт хараат) болон санхүү эдийн засгийн бодлого, үйл ажиллагааны уялдаа холбоо алдагдсан, удирдлага менежменттэй холбоотой алдаа байсан нь анзаарагдаж байна. Тухайлбал Өмнөд ази, Латин америк, Африк тивийн Сахарын цөл хавийн орнууд дахь Хөгжлийн банкуудын чанаргүй зээлийн хэмжээ нийт зээлийн багцад эзлэх хувь 50 хүртэл байх тохиолдол түгээмэл байжээ. Эдгээр орнуудын Хөгжлийн

банкуудын эрх зүйн орчинд дүн шинжилгээ хийж үзвэл дараах дутагдалтай талууд нийтлэг тохиолдож байна.

- *Шийдвэр гаргалт улс төрөөс хэт хараат байдал;*
- *Мэргэшсэн боловсон хүчин, дэвшилтэт технологийн хангалтгүй байдал;*
- *Байгууллагын зорилго, зорилтууд оновчгүй, тодорхой бус;*
- *Үйл ажиллагаагаа нь улсынхаа санхүү, эдийн засгийн бодлоготой уялдаагүй;*
- *Эдийн засгийн хувьд үр өгөөж багатай, нийгмийн төсөл, хөтөлбөрүүдийг хэт ихээр санхүүжүүлж зохистой харьцаа алдагдсан;*
- *Санхүүжилтийг хэт бага хүүгээр олгох нь урт хугацааны тогтвортой үйл ажиллагаанд сөргөөр нөлөөлсөн;*
- *Төрийн болон төрийн өмчийн оролцоотой аж ахуйн нэгжүүдэд хэт их санхүүжилт олгосон;*
- *Хяналт, шинжилгээ мониторингийн үйл ажиллагаа хангалтгүй;*
- *Эрх зүйн хангалттай үндэслэлгүйн улмаас банкны бие даасан, хараат бус байдал алдагдсан;*
- *Үйл ажиллагаанд нь засгийн газар эсвэл авлигад автсан албан тушаалтнууд оролцох;*
- *Удирдлага, санхүү, үйл ажиллагааг амжилттай явуулах чадвар хязгаарлагдмал буюу хэт улс төрийн томилгооноос шалтгаалан хөгжлийн банк нь удирдлага, зохион байгуулалтын хувьд хангалтгүй байх;*
- *Санхүүгийн системд хамтран ажиллахын оронд хэтэрхий бие даасан статустай байх гэж оролдох;*
- *Үйл ажиллагааны цар хүрээ нь тохиромжгүй, уян хатан бус байх;*
- *Нийгмийн хүсэл шаардлагыг биелүүлэхийн хажуугаар санхүүгийн тогтвортой байдлаа хадгалах гэсэн зөрчилдөөнтэй зорилтуудыг тавьснаар сайн удирдлага бүхий банкууд ч хүндрэлтэй тулгардаг. Дэлхийн банк нь үүнийг “өндөр эдийн засгийн үр ашигтай боловч бага санхүүгийн ололттой төслүүдийг санхүүжүүлэхийн хажуугаар санхүүгийн хувьд тогтвортой байх нь тэдний хувьд хэцүү байсан” хэмээн тодорхойлсон байдаг.*

Нөгөө талаар, Зүүн Азийн орнуудын Хөгжлийн банкуудын үйл ажиллагаа нь бусад бүс нутаг дахь Хөгжлийн банкуудтай харьцуулахад илүү амжилттай явж ирсэн. Жишээлбэл, Япон улсын хувьд хувьд Засгийн газрын дунд хугацааны хөгжлийн хөтөлбөрт Хөгжлийн банкнаас санал өгч уг дунд хугацааны хөгжлийн хөтөлбөрт нийцэлтэйгээр өөрсдөө

төслүүдийг санхүүжүүлж ажилладаг. Ийнхүү амжилттай ажиллаж буйн шалтгааныг дараах шаардлагыг хангасан хууль эрх зүйн зохицуулалттай нь холбон тайлбарлаж болох юм. Үүнд:

- *Банкны үйл ажиллагааны хүрээ, зорилго, зорилтыг оновчтой тодорхойлж, үйл ажиллагааны ил тод байдлыг нэмэгдүүлэх;*
- *Засаглалын тэргүүн туршлагыг үйл ажиллагаандаа нэвтрүүлэх, хараат бус ТУЗ, удирдлагын баг бүрдүүлэх, банкны бие даасан шийдвэр гаргалтыг дэмжсэн тогтолцоог бий болгох;*
- *Хөгжлийн институцийг удирдахад ойлгомжтой, тодорхой, дагаж мөрдөх боломжтой хууль тогтоомжтой байх;*
- *Ил тод үйл ажиллагаа;*
- *Үйл ажиллагаандаа мөрдөх харьцааны үзүүлэлтүүдийг тогтмол хангаж ажиллах;*
- *Хараат бус шийдвэр гарах процессыг бүрдүүлэх;*
- *Тогтвортой үр ашигтай үйл ажиллагаа;*
- *Хөндлөнгийн үнэлгээ, гүйцэтгэлийн үнэлгээ тогтмол хийлгэх;*
- *Төсөл хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн үнэлгээг хэрэгжүүлэх.*

Зүүн Азийн орнуудын Хөгжлийн банкуудын амжилтын нууц нь тэдгээрийн үйл ажиллагаа улс төрөөс ангид байх, санхүүжүүлж буй төсөл бүрийг бодитойгоор үнэлэх, хянах хөшүүрэг, механизмыг бий болгож, үйл ажиллагааны хүрээг өргөжүүлэн хөгжилд зориулсан бусад төрлийн санхүүгийн хэрэгслүүдийг нэвтрүүлж чадсанд оршино. Жишээ нь Мексикийн NAFIN 1980-аад оны эхээр хэд хэдэн ийм санг байгуулан хувьцааны хөрөнгө оруулалтыг дэмжсэн. Үүний үр дүнд Мексикийн хөрөнгийн биржийн үйл ажиллагаа мэдэгдэхүйц өссөн, гадаадын хөрөнгө оруулалт нэмэгдсэн байна.

II. ОЛОН УЛСЫН ХӨГЖЛИЙН БАНКНУУДЫН ТУРШЛАГА

Хятадын Хөгжлийн Банк – China Development Bank (CDB)

Байгуулагдсан огноо: 1994

Зохион байгуулалт: Анх төрийн өмчит бодлогын банк хэлбэртэйгээр байгуулагдаж 2008 онд тус улсын Сангийн яам болон Хуйжин Инвэстмент ХХК хамтран хувь нийлүүлсэн корпораци болгон өөрчлөн байгуулсан бол 2017 онд хувьцаа эзэмшигчдийн санаачилгын дагуу Хятадын Хөгжлийн банк ХХК болж үйл ажиллагааны бүтцээ хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани болгон өөрчилсөн.

Хятадын Хөгжлийн банкны хувьцаа эзэмшигчид:

1	Сангийн яам	36.54%
2	Цэнтрал Хуйжин Инвэстмент ХХК	34.68%
3	Баттонвүүд Инвэстмент Холдинг ХХК	27.19%
4	Нийгмийн хамгааллын сангийн үндэсний зөвлөл	1.59%
5	НИЙТ	100%

Хятадын Хөгжлийн Банк (ХХБ) нь Хятадын Төрийн Зөвлөлийн шууд удирдлага дор байдаг хараат бус хуулийн этгээд юм. Хятадын Төрийн Зөвлөл нь тус банкны удирдах зөвлөлийн гишүүдийг томилдог. Хятадын Хөгжлийн банкны хувьцаа эзэмшигчид нь төрийн зөвлөлийн харьяа байгууллагууд болно. Хятадын Хөгжлийн банк төрийн зөвлөлийн тодорхойлсон хөгжлийн тэргүүлэх төслүүдэд санхүүжилт олгон ажилладаг.

Санхүүжилт: Урт хугацаат бонд (Ихэвчлэн дотоодын хөрөнгийн зах зээлээс татдаг ба Хятадын банкны зохицуулагч нь бондыг эрсдэлгүй актив гэж тооцдог.)

Зохицуулалт: Өөрийн гэсэн тусгайлсан хуулийн зохицуулалттай ба бондод суурилсан банк тул Базелийн зарчмуудыг баримталдаггүй. Мөн CDB нь арилжааны банкнуудтай ижил Хятадын Банк, Даатгалын Зохицуулах Хороо (China Banking and Insurance Regulatory Commission (CBIRC))-оор зохицуулагддаг. Гэхдээ CBIRC-д Хятадын хөгжлийн банкны санхүүгийн зохицуулалтыг хариуцдаг тусгайлсан хэлтэс бий бөгөөд **Бодлогын банкны хяналтын хэлтэс** гэж нэрлэгддэг.

Үйл ажиллагаа: CDB голчлон дотоод болон гадаадад олгосон зээл, компанийн гаргасан бондыг худалдан авах, андеррайтинг хийх замаар үйл ажиллагаагаа явуулдаг.

Германы Хөгжлийн Банк – KfW Development Bank

Байгуулагдсан огноо: 1948 (Германы эдийн засгийг сэргээн босгоход туслах Маршаллын төлөвлөгөөний нэг хэсэг болон)

Зохион байгуулалт: 100% төрийн өмчийнх төрөөс бүрэн батлан даадаг.

Санхүүжилт: Санхүүжилтийн эх үүсвэрийн дийлэнх хэсгийг хөрөнгийн зах зээлээс бүрдүүлдэг бөгөөд засгийн газрын батлан даалттай тул энэ нь хямд эх үүсвэр болж өгдөг. Мөн банкны гадаад дахь хөгжлийн чиглэлээр мэргэшсэн салбар болох DEG -д засгийн газраас санхүүжилт олгогддог.

Зохицуулалт: Хөрвөх чадварын харьцаа болон ил тод болгох шаардлага (Базелийн 3-р багана) болон санхүүгийн хямралаас сэргэх арга аргачлалаас бусдаар ерөнхий үйл ажиллагаандаа Базел Ш-ыг ашигладаг ба бусад харилцааг тусгайлсан хуулиар зохицуулсан байдаг. KfW-ыг Германы төв банк (the Bundesbank) болон Холбооны Санхүүгийн Хяналтын Газар (Federal Financial Supervisory Authority (BaFin)) хамтран зохицуулдаг.

Үйл ажиллагаа: KfW нь голчлон зээл олгох үйл ажиллагаа, өмчийн оролцоо, венчур капиталыг дэмжих, татаастай зээл олгох, гадаадад хөрөнгийн худалдан авалт хийх зэргээр үйл ажиллагаагаа явуулдаг.

Бразилын хөгжлийн банк - Brazilian Development Bank (BNDES)

Байгуулагдсан огноо: 1952 (Бразилийн аж үйлдвэржилтийг дэмжих зорилгоор)

Зохион байгуулалт: 100% төрийн өмчийнх ба төрөөс тодорхой хэдэн үйл ажиллагаа дээрээ л баталгаа гаргуулдаг.

Санхүүжилт: Санхүүжилтийн гол эх үүсвэр нь ажилчдын зайлшгүй хуримтлалын сан болох FAT⁹; Мөн түүнчлэн, улсын төрийн сангаас авсан зээл. Мөн BNDES нь санхүүжилтийнхээ багахан хэсгийг олон талт санхүүгийн байгууллагууд, үндэсний болон олон улсын хөрөнгийн зах зээлээс бүрдүүлдэг.

Зохицуулалт: Хөрвөх чадварын харьцааг өөрөөр тогтоодог боловч Базел Ш стандартыг дотоод эрсдэлийн удирдлагад ашиглаж, ТУЗ-д тайлагнадаг. Мөн Бразил Улсын Эдийн Засгийн Яамны харьяа банк юм.

Үйл ажиллагаа: BNDES нь шууд болон хоёрдугаар түвшний банкны үүрэг гүйцэтгэдэг. Төрөл бүрийн төсөл, арга хэмжээг шууд зээл, зээлийн үйл ажиллагаа, өөрийн хөрөнгө, үнэт цаасны андеррайтинг, бага хэмжээгээр хувийн өмчийн сангууд, үндсэн хөрөнгөөр хангах замаар дэмждэг.

Бразил Улсын Хөгжлийн банк нь 2 охин компани үүсгэн байгуулсан. BNDESPAR хөрөнгийн зах зээлд үйл ажиллагаа явуулдаг бол FINAME машин, тоног төхөөрөмжийн үйлдвэрлэлийг дэмжин ажилладаг.

Бразил Улсын Хөгжлийн банк нь үйл ажиллагаандаа Засгийн газрын бодлогыг хэрэгжүүлж ажилладаг болохын хувьд стратеги төлөвлөгөөгөө Конгресс болон Ерөнхийлөгчөөс батлагдсан The Multiannual Plan (PPA) болон the Annual Budget Guidelines Law (LDO)-д тулгуурлан боловсруулдаг.

2020 онд Банк нь урт хугацааны стратеги төлөвлөгөөг боловсруулахдаа Бразил Улсын 2020-2031 оны Хөгжлийн стратеги төлөвлөгөөнд тулгуурласан байна.

Засаглалын загвар

Банкны засаглал нь Төлөөлөн удирдах зөвлөл, Санхүүгийн зөвлөл, Аудитын хороо, Эрсдэлийн хороо, Цалин урамшууллын хороо, Нэр дэвшүүлэх хороо (Сүүлд батлагдсан хуулиар Цалин урамшууллын хороо болон Нэр дэвшүүлэх хороог нэгтгэж Боловсон хүчин, Нэр дэвшүүлэлт, Цалин урамшууллын хороо болгож өөрчилсөн), Гүйцэтгэх удирдлагын зөвлөл болон Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн дэргэдэх зөвлөх болон хяналтын чиг үүрэг бүхий дэд хороонуудаас бүрддэг.

2020 оны 3 дугаар сард Бразил Улсын Хөгжлийн банк болон түүний охин компаниудын (BNDES, BNDESPAR болон FINAME) Төлөөлөн удирдах зөвлөл болон Санхүүгийн зөвлөлийн гишүүдийг нэгтгэсэн бөгөөд ингэснээр менежментийг сайжруулах, зардал хэмнэх том түлхэц болсон. Мөн Бразил улсын хөгжлийн банк, түүний охин компаниудын Гүйцэтгэх захирлын албан тушаалыг нэг хүн гүйцэтгэдэг байна.

⁹ Fundo de Amparo ao Trabalhador

2020 онд Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн дэргэд зөвлөх чиг үүрэг бүхий дэд хороонуудыг ТУЗ-д зөвлөх, дэмжих чиг үүрэгтэйгээр байгуулсан. Мөн банкны стратегийн үйл ажиллагаануудад хяналт тавих үүрэг бүхий дэд хороонуудыг байгуулсан.

Бразил Улсын Хөгжлийн банкны тухай хуульд зааснаар Гүйцэтгэх удирдлагын зөвлөл нь Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн хурлаар орох гэж буй бүхий л асуудалд хяналт тавих чиг үүрэгтэй.

Бразил улсын хөгжлийн банкны ерөнхий ассэмблей

Төлөөлөн удирдах зөвлөл, Гүйцэтгэх удирдлагын зөвлөл болон Санхүүгийн зөвлөл нь Ерөнхий Ассэмблейг бүрдүүлдэг. Жилд нэг удаа эсвэл Бразил Улсын Хөгжлийн банкнаас онцгой горимоор зарлан хуралдуулдаг бөгөөд дараах асуудлыг хэлэлцэж шийдвэр гаргадаг. Үүнд:

1. Бразил улсын Хөгжлийн банкны тухайн жилийн удирдлагын тайланг батлах;
2. Бразил Улсын Хөгжлийн банкны тухай хууль болон өөрийн хөрөнгөд өөрчлөлт оруулах;
3. Төлөөлөн удирдах зөвлөл болон Санхүүгийн зөвлөлийн гишүүдийг сонгох, огцруулах;
4. Санхүүгийн зөвлөлийн болон Аудитын хорооны гишүүдийн цалин урамшууллыг тогтоох.

Казакстаны хөгжлийн банк - Development Bank of Kazakhstan (BNDES)

Байгуулагдсан огноо: 2000

Зохион байгуулалт: Тус банк нь хувьцаат компани бөгөөд томоохон хувьцаа эзэмшигч нь үндэсний менежментийн компани болох Baiterek ХК юм. Baiterek ХК нь компанийн засаглалын дэвшилтэт стандартад нийцсэн, Казахстан улсын эдийн засгийг төрөлжүүлэх, инновацыг дэмжих, экспортлох замаар тогтвортой хөгжлийн зорилтуудын хэрэгжилтийг хангадаг Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газрын гол байгууллага юм.

Baiterek ХК-аас хөгжлийн банканд дараах зөвшөөрлийг олгоно. Үүнд:

- Банкны дүрэм, түүнд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтийг батлах;
- Банкны төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүдийг томилох, бүрэн эрхийг нь хугацаанаас нь өмнө дуусгавар болгох;
- Банкны жилийн санхүүгийн тайлан, жилийн тайланг батлах;
- Ногдол ашгийн хэмжээг батлах;
- Банкны эрх бүхий хувьцааг батлах.

Санхүүжилт: Банк нь гадаад, дотоодын хөрөнгийн зах зээлээс татсан эх үүсвэр болон түүний дотор улсын төсөв болон гол хувьцаа эзэмшигч болох Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Үндэсний сан (the National Fund of the Republic of Kazakhstan) болон Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын хууль тогтоомжийн дагуу бусад сангаас татсан хөрөнгөөр санхүүжнэ¹⁰.

Зохицуулалт: Казакстаны хөгжлийн банк нь тусгайлсан хуулиар¹¹ зохицуулагдсан байдаг бөгөөд тус хуулиар зохицуулагдаагүй хэсэг нь Хувьцаат компанийн тухай хууль, Банкны үйл ажиллагааны тухай хууль болон бусад холбогдох хуулиар зохицуулагдана.

Мөн банкны хянан зохицуулах эрх бүхий байгууллага нь Казакстаны төв банк болох Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Үндэсний банк (National Bank of the Republic of Kazakhstan) юм.

Банкны удирдлага:

- Дээд эрх мэдэл - хувьцаа эзэмшигчдийн ерөнхий хурал;
- Удирдах эрх мэдэл - захирлуудын зөвлөл;
- Гүйцэтгэх эрх мэдэл - удирдлагын зөвлөл

Үйл ажиллагаа: Дараах үйл ажиллагааг эрхэлнэ. Үүнд:

- Зээлийн үйл ажиллагаа

¹⁰ Memorandum on the credit policy of Development Bank of Kazakhstan Joint Stock Company

¹¹ <https://www.kdb.kz/en/bank/about-us/>

- Баталгаа, батлан даалт
- Аккредитив гаргах, баталгаажуулах, холбогдох өр төлбөрийг биелүүлэх
- Лизинг
- Бусад төлбөр тооцоо, зээлдэгчийн дансны үйлчилгээтэй холбоотой үйл ажиллагаа

Солонгосын хөгжлийн банк – Korea Development Bank (KDB)

Байгуулагдсан огноо: 1954

Зохион байгуулалт: 100% Солонгосын засгийн газрын мэдэлд байдаг.

Санхүүжилт: Аж үйлдвэрийн санхүүжилтийн бонд (Industrial Finance Bonds) гаргаж хөрөнгө оруулалт татна.

Зохицуулалт: Тусгайлсан хуулиар зохицуулагддаг (The Korea Development Bank Act¹²) ба Санхүүгийн Үйлчилгээний Хороо (Financial services commission) нь энэ хуулийн заалтын дагуу хяналт тавьж, хяналт тавихад шаардлагатай тушаал гаргаж болно. ТУЗ-ийн даргыг БНСУ-ын Ерөнхийлөгч томилдог.

Засгийн газар нь БНСУ-ын Хөгжлийн банкны дүрмийн дагуу тус банкны тогтвортой байдалд бүрэн хариуцлага хүлээдэг. Солонгосын Хөгжлийн банкны дүрэмд “Солонгос улсын засгийн газар. Солонгосын Хөгжлийн банкны хувьцааны хамгийн багадаа 51 хувийг эзэмшинэ”; “Солонгосын Хөгжлийн банкны алдагдал нөөц хөрөнгөөр нөхөх боломжгүй тохиолдолд тус улсын Засгийн газар нөхнө” гэж тус тус заасан байна.

БНСУ-ын Хөгжлийн банкны ТУЗ нь дэргэдээ Эрсдэлийн удирдлагын хороотой. ТУЗ нь нийт 5 хараат бус гишүүнтэй бөгөөд ТУЗ-ийн дарга болон Гүйцэтгэх захирлыг нэг хүн гүйцэтгэдэг бол ТУЗ-ийн дэд дарга болон Үйл ажиллагаа хариуцсан захирлыг мөн нэг хүн гүйцэтгэдэг.

Үйл ажиллагаа: Үндсэн үйл ажиллагааны чиглэл нь байгууллагын болон хөрөнгө оруулалтын банкны үйл ажиллагаа, венчур хөрөнгө оруулалт, зөвлөх үйлчилгээ, гадаад дахь санхүүжилт зэрэг орно.

Дэлхий дахинаа өргөжин тэлж буй KDB сүлжээ нь дэлхийн хэмжээний тоглогчийн хувьд гадаадад 10 салбар, 6 охин компани, 7 төлөөлөгчийн газартай. Европт KDB Лондонд салбартай, Унгар, Ирландад 2 охин компанитай, Германы Франкфурт хотод төлөөлөгчийн газартай юм.

Малайзын хөгжлийн банк - Bank Pembangunan Malaysia Berhad (BPMB)

Малайз улсын хувьд Хөгжлийн банкны онцлогт тохирсон сайн зохицуулалт, хяналтын тогтолцоог бий болгож, хэрэгжүүлэхээр оролдсон сонирхолтой жишээ юм. 2002 онд Малайз улс Хөгжлийн банкуудад зориулж тусгай эрх зүйн орчинг бий болгож, Хөгжлийн санхүүгийн байгууллагуудын тухай хуулийг баталсан. Энэ хуулиаас өмнө хувийн болон төрийн санхүүгийн байгууллагуудад хамаарах хуулиудад Хөгжлийн банк захирагдаж байсан бол шинэ хууль батлагдсанаар

¹² <https://www.sec.gov/Archives/edgar/data/869318/000119312509246515/dex99h.htm>

Хөгжлийн санхүүгийн байгууллагуудын үүрэг, бүрэн эрхийг шинэчлэн тодорхойлж Малайзын төв банк болох Negara Малайз Банканд (Bank Negara Malaysia) 6 хөгжлийн банкнийг зохицуулах, хянах эрхийг өгснөөр хувьцаа эзэмшигч болох Сангийн яамны үүргийг хөнгөвчилсөн.

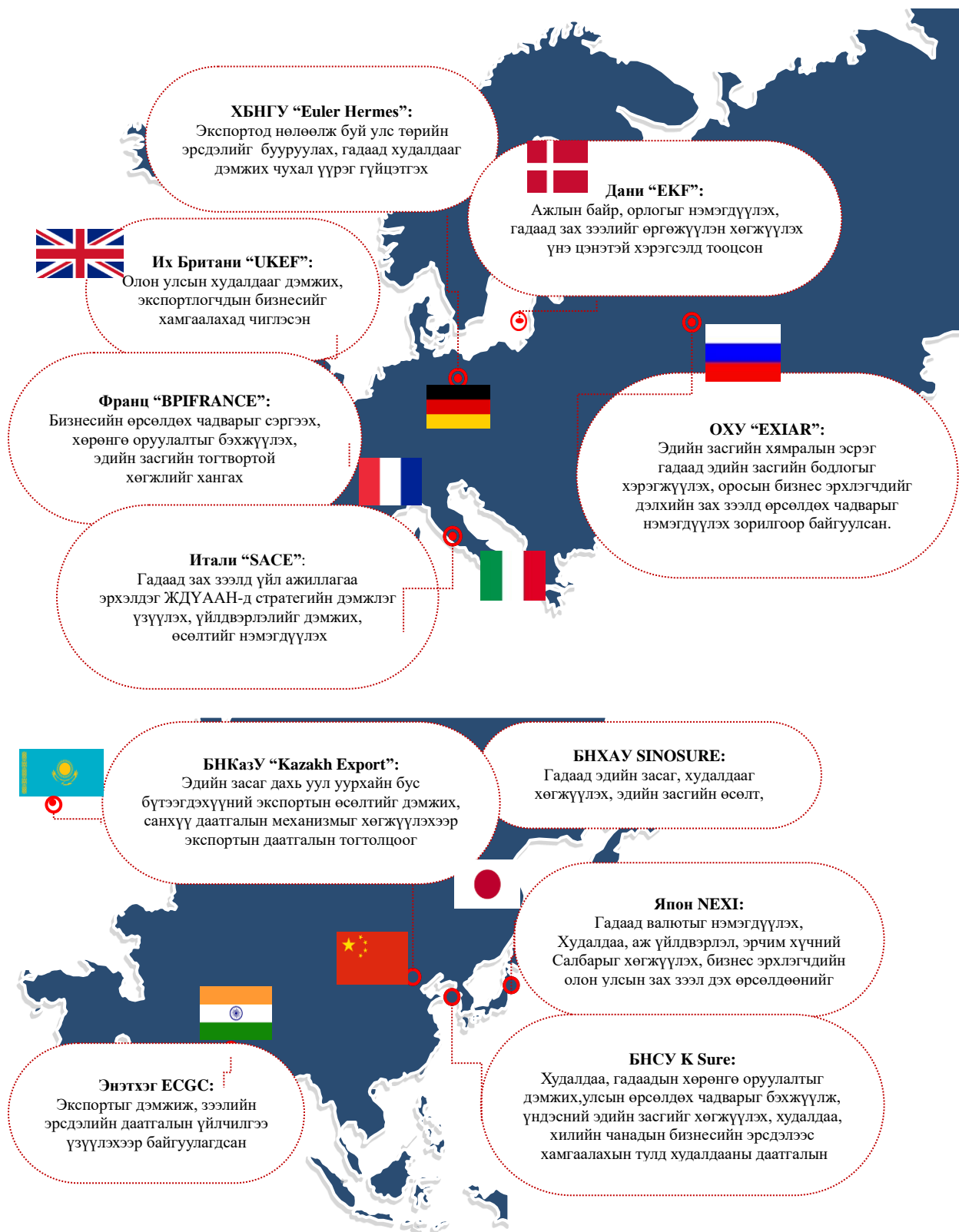
Малайзын төв банкны харьяа хөгжлийн банкнууд:

- ✓ Bank Pembangunan dan Infrastruktur Malaysia Berhad
- ✓ Bank Industri dan Teknologi Malaysia Berhad
- ✓ Malaysia Export Credit Insurance Berhad
- ✓ Export-Import Bank of Malaysia Berhad
- ✓ Bank Kerjasama Rakyat Malaysia Berhad and
- ✓ Bank Simpanan Nasional

Хуулийн хүрээнд, Хөгжлийн банкнуудад тавигдах зарим шаардлага хувийн санхүүгийн байгууллагуудад тавигддаг шаардлагаас өндөр, хатуу байдаг. Жишээ нь: Гүйцэтгэх захирал болон бусад удирдлагуудад тавигдах “тохиромжтой, зохистой” шалгуур үзүүлэлтүүд. Мөн зөвхөн Хөгжлийн банкуудад хамаарах нийгэм, эдийн засгийн хүрээнд үзүүлсэн нөлөөллийг тогтмол тайлагнах зэрэг нэмэлт зохицуулалтыг тусгаж өгсөн байдаг. Хөгжлийн банкуудын хувьд Basel 3 өөрийн хөрөнгийн шалгуур үзүүлэлтүүдийг ханган ажиллах явц системийн бусад банктэй харьцуулахад удаашралтай байдаг.

III. ЭКСПОРТЫН ДААТГАЛЫН АГЕНТЛАГ, ЭКСПОРТЫН БАТАЛГААНЫ САН БА ЭКСПОРТ-ИМПОРТЫН БАНК

Улс орнууд гадаад худалдаа, гадаадын хөрөнгө оруулалтыг дэмжих зорилгоор Экспортын баталгааны сан, Экспортын зээлийн агентлаг, Эксим банкныг байгуулдаг. Улмаар өөрийн улс орны зах зээлийн эрэлтэд нийцсэн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг уг байгууллагаар дамжуулан ихэвчлэн төрийн оролцоотойгоор зохион байгуулан хэрэгжүүлдэг. Эдгээр байгууллага нь өөрийн улсаас хүлээн авагч улс руу хийх бараа үйлчилгээний экспортыг санхүүжүүлэх үүрэгтэй.

ХБНГУ “Euler Hermes”:

Экспортод нөлөөлж буй улс төрийн эрсдэлийг бууруулах, гадаад худалдааг дэмжих чухал үүрэг гүйцэтгэх

Дани “EKF”:

Ажлын байр, орлогыг нэмэгдүүлэх, гадаад зах зээлийг өргөжүүлэн хөгжүүлэх үнэ цэнэтэй хэрэгсэлд тооцсон

Их Британи “UKEF”:

Олон улсын худалдааг дэмжих, экспортлогчдын бизнесийг хамгаалахад чиглэсэн

Франц “BPIFRANCE”:

Бизнесийн өрсөлдөх чадварыг сэргээх, хөрөнгө оруулалтыг бэхжүүлэх, эдийн засгийн тогтвортой хөгжлийг хангах

Итали “SACE”:

Гадаад зах зээлд үйл ажиллагаа эрхэлдэг ЖДҮААН-д стратегийн дэмжлэг үзүүлэх, үйлдвэрлэлийг дэмжих, өсөлтийг нэмэгдүүлэх

ОХУ “EXIAR”:

Эдийн засгийн хямралын эсрэг гадаад эдийн засгийн бодлогыг хэрэгжүүлэх, оросын бизнес эрхлэгчдийг дэлхийн зах зээлд өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэх зорилгоор байгуулсан.

БНКАЗУ “Kazakh Export”:

Эдийн засаг дахь уул уурхайн бус бүтээгдэхүүний экспортын өсөлтийг дэмжих, санхүү даатгалын механизмыг хөгжүүлэхээр экспортын даатгалын тогтолцоог

БНХАУ SINOSURE:

Гадаад эдийн засаг, худалдааг хөгжүүлэх, эдийн засгийн өсөлт,

Япон NEXI:

Гадаад валютыг нэмэгдүүлэх, Худалдаа, аж үйлдвэрлэл, эрчим хүчний Салбарыг хөгжүүлэх, бизнес эрхлэгчдийн олон улсын зах зээл дэх өрсөлдөөнийг

Энэтхэг ECGC:

Экспортыг дэмжиж, зээлийн эрсдэлийн даатгалын үйлчилгээ үзүүлэхээр байгуулагдсан

БНСУ K Sure:

Худалдаа, гадаадын хөрөнгө оруулалтыг дэмжих, улсын өрсөлдөх чадварыг бэхжүүлж, үндэсний эдийн засгийг хөгжүүлэх, худалдаа, хилийн чанадын бизнесийн эрсдэлээс хамгаалахын тулд худалдааны даатгалын

Export Development Canada - Канадын экспортын хөгжлийн банк

Канад улсын Экспортын хөгжлийн банк нь анх 1944 онд Канад улс болон бусад улс хоорондын худалдааны хөгжлийг сайжруулах, Канад улсын өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэх зорилгоор байгуулагдсан, 100% төрийн өмчит байгууллага юм.

Үйл ажиллагааны цар хүрээгээ 3 чиглэлд хуваасан байна.

- **Эрсдэлийн менежмент:** Эрсдэлийн менежментийн багц үйлчилгээгээр харилцагчийн төлбөр нь худалдааны болон улс төрийн эрсдэлээс хамгаалагдаж бэлэн мөнгөний урсгалыг таслахгүй байх боломжийг олгодог.
- **Баталгаатай санхүүжилт:** Олон улсын томоохон үнэлгээ өндөр төслүүдийг санхүүжилтэд найдвартай туршлагатай түнш бөгөөд зах зээлд өрсөлдөхүйц төлбөрийн нөхцөлтэй санхүүжилт санал болгодог.
- **Эргэлтийн хөрөнгө нэмэгдүүлэх боломж:** Бонд баталгааны тусламжтай эргэлтийн хөрөнгөө нэмэгдүүлэх боломж.

Үйл ажиллагааны чиглэл

- **Эрсдэлийн удирдлага**
 - Зээлийн даатгал
 - Үйл ажиллагааны хамгаалалтын даатгал
- **Санхүүжилтийн шийдэл**
 - Худалдан авагчийн санхүүжилт
 - Шууд зээл
 - Бүтэцлэсэн болон төслийн санхүүжилт
- **Ажлын капиталын шийдэл**
 - Экспортын баталгаа
 - Дансны гүйцэтгэлийн баталгаа
 - Валют солилцооны баталгаа
 - Батлан даалтын бонд
- **Санхүүгийн товч мэдээлэл**

Сая: Канад ам.доллар	2021 он 9 сар
Нийт хөрөнгө	62,920.00
Нийт өр төлбөр	48,818.00
Үйл ажиллагааны орлого	1,309.00
Үйл ажиллагааны зардал	47.00
Татварын өмнөх ашиг/алдагдал	1,262.00
Цэвэр ашиг	1,823.00
Дүрмийн сан	12,300.00
Засгийн газар	100%

- **Бүтэц зохион байгуулалт**

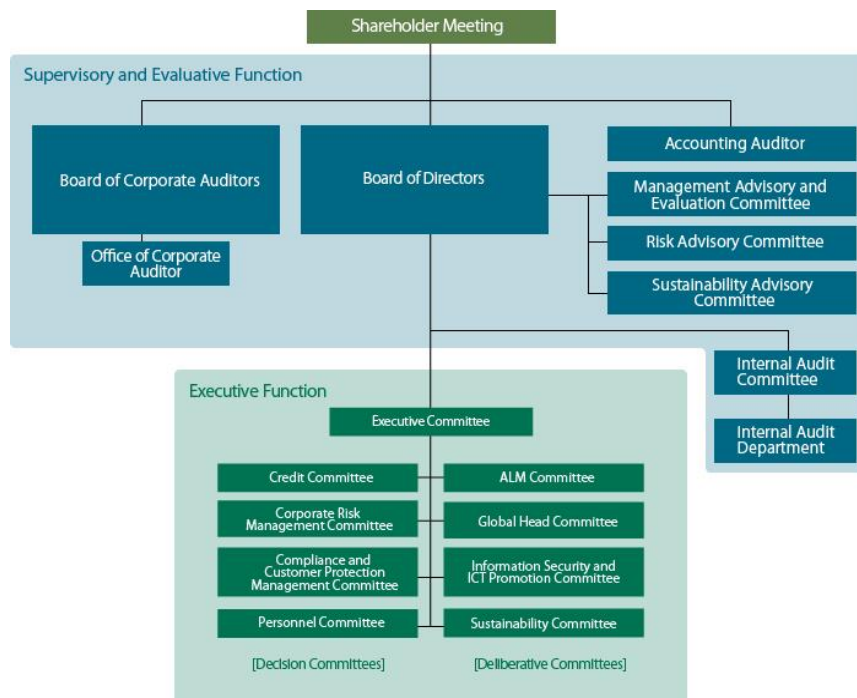
- Өмчийн оролцоо
- Баталгаа
- Гүүрэн зээл
- Үнэт цаасжуулалт болон бусад санхүүгийн хэрэгсэл
- Хилийн чанад дахь дэд бүтцийн төслийн талаарх тусгай ажиллагаа
- Өсөлтийн хөрөнгө оруулалтын байгууламж

Санхүүгийн товч мэдээлэл

Сая ам.доллар	2020 он
Нийт хөрөнгө	159,308
Нийт өр төлбөр	130,694
Үйл ажиллагааны орлого	4,464
Үйл ажиллагааны зардал	3,391
Татварын өмнөх ашиг/алдагдал	1,073
Цэвэр ашиг	9,149
Дүрмийн сан	17,310
Сангийн яам	100%

Бүтэц зохион байгуулалт

БНХАУ-ын Төрийн зөвлөлөөс баталсан тус банкны дүрэмд заасны дагуу ТУЗ нь 8 гишүүдээс бүрддэг. Үүнд: Гүйцэтгэх удирдлага-6, Яамдаас томилогдсон 2 хараат бус гишүүн байна.

China Exim bank – БНХАУ-ын Эксим банк

БНХАУ-ын Эксим банк 1994 онд бие даасан хуулийн этгээд хэлбэрээр байгуулагдсан ба төрийн өмчит бодлогын банк юм. Хятадын гадаад худалдаа, хөрөнгө оруулалт болон олон улсын эдийн засгийн хамтын ажиллагааг дэмжих зорилготой байгууллага. Хятад улсын үндсэн салбар болон сул хөгжилтэй салбаруудад санхүүгийн дэмжлэг үзүүлснээр улсынхаа тогтвортой эрүүл эдийн засаг нийгмийн хөгжилд хувь нэмэр оруулах зорилттой ажилладаг. Гадаад худалдаа, cross-border хөрөнгө оруулалт, олон улсын аж үйлдвэрлэлийн чадамжийг нэмэгдүүлэх, тоног төхөөрөмжийн үйлдвэрлэлийг дэмжих, шинжлэх ухаан тэргүүлэх технологи зэрэгт санхүүжилт олгосноор улс орныхоо тогтвортой хөгжлийн чадамжийг нэмэгдүүлэх.

Үйл ажиллагааны чиглэл

Экспортын зээл, импортын зээл, оффшор гэрээ болон гадаадын хөрөнгө оруулалтын зээл, Хятадын засгийн газрын хөнгөлөлттэй зээл, экспортын хөнгөлөлттэй зээл зэрэг гадаад худалдаа буюу "глобалчлагдах" зорилгод нийцсэн богино, дунд болон урт хугацааны зээлүүд

- *Зээлдэгчдээс эх үүсвэр татах*
- *Дотоод, гадаад төлбөр тооцооны үйлчилгээ, валютын төлбөр тооцоо*
- *Гадаад худалдаатай холбоотой итгэмжлэгдсэн зээл*
- *Зөвшөөрөгдсөн гадаад валютын бизнес*
- *Банк хоорондын зээл, зээл олгох, банк хоорондын байршуулалт*
- *Нэхэмжлэх хүлээн зөвшөөрөх, хямдруулах*
- *Агентлагийн үйлчилгээ болон инкасс, төлбөрийн болон даатгалын төлөөлөгчийн үйлчилгээ*
- *Хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаасжуулалт*
- *Синдикат зээлийг зохион байгуулах эсвэл түүнд оролцох*
- *Зөвшөөрөгдсөн охин компаниудаар дамжуулан хувьцааны хөрөнгө оруулалт, түрээсийн бизнес*
- *Төрийн зөвлөлөөс тогтоосон тусгай зээл*
- *Эрсдэлийг нь банк хариуцдаг гадаадын засгийн газар, олон улсын санхүүгийн байгууллагуудаас олгосон зээл (хандив) болон холбогдох юанийн зээл*
- *Санхүүгийн үнэт цаас бонд гаргах*
- *Баталгаа батлан даалт, аккредитив, форфейтинг гэх мэт худалдааны санхүүжилтийн бусад хэлбэрүүд*
- *Гадаад худалдаатай холбоотой баталгаа батлан даалт*

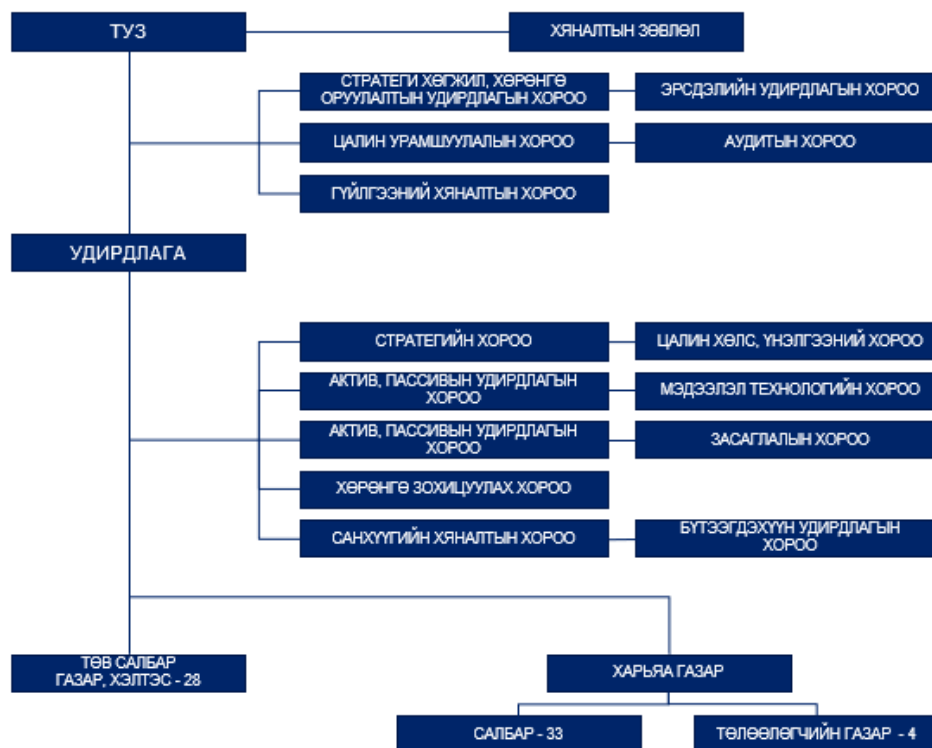
- *Бондын арилжаа (эсвэл шимтгэлийн үндсэн дээр) болон андеррайтинг*
- *Санхүүжилттэй холбоотой зээлийн бүртгэлийг баталгаажуулах, зөвлөгөө өгөх, үнэлэх, гэрчлэх үйлчилгээ*
- *Санхүүгийн дериватив болон/эсвэл комиссын үндсэн дээр арилжаалах*
- *Байгууллагын санхүүгийн зөвлөх үйлчилгээ*
- *Тухайн улсын хууль тогтоомж болон Банкнаас зөвшөөрөл олгосны дагуу гадаад дахь салбар банкны үйл ажиллагаа*
- *Төрийн зөвлөлийн дэргэдэх банкны зохицуулах байгууллагаас баталсан бусад бизнес*

Санхүүгийн товч мэдээлэл

Сая: ам.доллар	2020 он
Нийт хөрөнгө	781,479.99
Нийт өр төлбөр	731,986.25
Үйл ажиллагааны орлого	3,384.56
Үйл ажиллагааны зардал	2,221.72
Татварын өмнөх ашиг/алдагдал	1,158.65
Цэвэр ашиг	873.53
Дүрмийн сан	23,240.68
Сангийн яам	10.74%
Buttonwood Investment Holdoing Company	89.26%

Бүтэц зохион байгуулалт

БНХАУ-ын Төрийн зөвлөлөөс баталсан тус банкны дүрэмд заасны дагуу ТУЗ нь 13 гишүүдээс бүрддэг. Үүнд: Гүйцэтгэх удирдлага-3, (ТУЗ-ийн даргыг оролцуулан), яамдаас томилогдсон 4 гишүүн, хувьцаа эзэмшигчийн 6 гишүүд байна.

Export-Import bank of the United States – АНУ-ын Экспорт-Импортын банк

АНУ-ын ЭКСИМ банк нь 1934 онд АНУ болон бусад улсуудын хоорондын экспорт, импортын санхүүжилтийн асуудалд дэмжлэг үзүүлэх зорилготойгоор Ерөнхийлөгчийн тогтоолоор байгуулагдсан, 100% төрийн өмчит банк юм.

Тус банкны зорилго нь 1) АНУ-ын бараа, үйлчилгээний экспортын үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх, 2) АНУ-ын бизнесийг дэлхийн зах зээлд гарахад шаардлагатай хөрөнгө, эх үүсвэрээр хангах, 3) АНУ-ын татвар төлөгчдөд АНУ-ын бараа, үйлчилгээг үнэ төлбөргүй санал болгох замаар “АНУ-д үйлдвэрлэв” бүтээгдэхүүнийг дэмжиж, өрсөлдөөнөөс хамгаалан, ажлын байрыг нэмэгдүүлэхэд оршино.

Үйл ажиллагааны чиглэл

- Шууд зээл
- Экспортын зээлийн даатгал
- Ажлын капитал
- Зээлийн баталгаа
- Төслийн болон бүтэцтэй зээл
- Санхүүгийн түрээсийн баталгаа

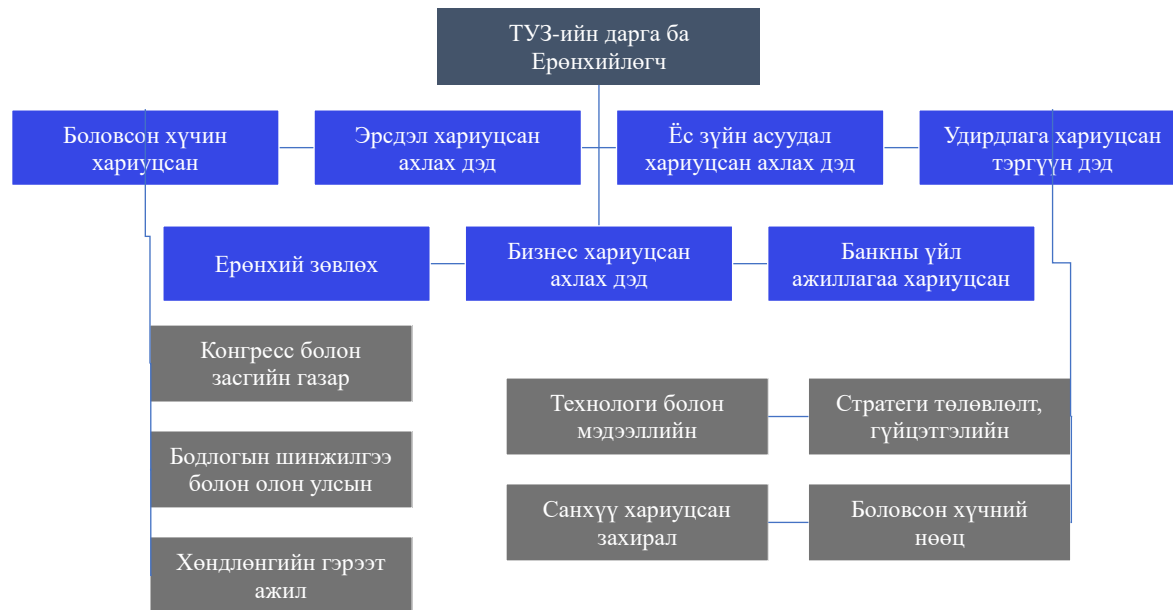
Санхүүгийн товч мэдээлэл

Сая: ам.доллар	2021 он 9 сар
Нийт хөрөнгө	16,235.1
Нийт өр төлбөр	16,665.7
Үйл ажиллагааны орлого	970.8
Үйл ажиллагааны зардал	137.6
Татварын өмнөх ашиг/алдагдал	402.8
Цэвэр ашиг	430.6
Дүрмийн сан	622.8

Бүтэц зохион байгуулалт

ТУЗ нь нийт 39 гишүүн (давхардсан 1)-ээс бүрдэнэ.

Банкны засаглал нь ТУЗ-ийн дарга ба Ерөнхийлөгчийн оффис, ТУЗ, Банкны үйл ажиллагаа хариуцсан дэд захирлын оффис, Менежмент хариуцсан дэд захирлын оффис, Боловсон хүчин хариуцсан дэд захирлын оффис гэсэн бүтэцтэй.

The Export Import Bank of Korea – Солонгосын Эксим Банк

БНСУ-ын Экспорт-Импортын банк нь экспорт, импортыг нэмэгдүүлэх, хилийн чанад дахь хөрөнгө оруулалтын мега төсөл, хөтөлбөрүүдэд санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх замаар Солонгосын эдийн засгийг хөгжүүлэх, гадаад улс орнуудтай эдийн засгийн хамтын ажиллагааг нэмэгдүүлэх зорилготой 1976 онд байгуулагдсан.

Үйл ажиллагааны чиглэл

- Экспортын зээл
- Импортын зээл
- Гадаад бизнесийн зээл
- Шууд бус зээл
- Эдийн засгийн хөгжлийн сурталчилгааны байгууламж
- Баталгаа
- Худалдааны санхүүжилт
- Хөрөнгө оруулалт
- ESG Санхүүжилтийн хөтөлбөр
- Экспортын зээл

Дэмжиж ажиллах салбар

- Дэд бүтэц, үйлдвэрийн санхүүжилт
- Далайн санхүүжилт
- Байгалийн нөөцийн санхүүжилт
- Үйлчилгээний салбарын санхүүжилт
- ЖДҮ-ийг дэмжих хөтөлбөр
- Hidden Champion Initiative
- Санхүүгийн зөвлөгөө, зохицуулалтын үйлчилгээ
- Хилийн чанад дахь зах зээлийн хөгжлийг дэмжих хөтөлбөр

Санхүүгийн товч мэдээлэл

Сая ам.доллар	2020 он
Нийт хөрөнгө	82,212.97
Нийт өр төлбөр	70,026.56
Үйл ажиллагааны орлого	1,187.36
Үйл ажиллагааны зардал	753.20
Татварын өмнөх ашиг/алдагдал	110.95
Цэвэр ашиг	82.16
Дүрмийн сан	9,941.28

Бүтэц зохион байгуулалт

ТУЗ-тай, 100% төрийн өмчит байгууллага.

Nippon Export Import and investment Insurance – Япон улсын Эксим банк

Япон улсын арилжааны даатгалуудын орхигдуулдаг гадаад гүйлгээний явцад үүсэж болзошгүй эрсдэлийг даатгах зорилгоор анх 2001 онд үүсгэн байгуулагдсан.

Үйл ажиллагааны чиглэл

Худалдаатай холбоотой даатгал гэж хүмүүсийн санаанд орох ёстой зүйл бол Далайн даатгал юм. Энэ нь экспортын болон импортын ачааг аяллын явцад устгаж, гэмтээхээс учирсан хохирлыг нөхөн төлдөг даатгал юм. Тухайлбал, хөлөг онгоц живсэн, эсвэл замдаа галд өртсөний улмаас ачаа эвдэрсэн, гэмтсэн тохиолдолд хохирлыг нөхөн төлнө.

- Экспортын зээлийн даатгал
- ЖДҮ болон AFF салбарын экспортын зээлийн даатгал

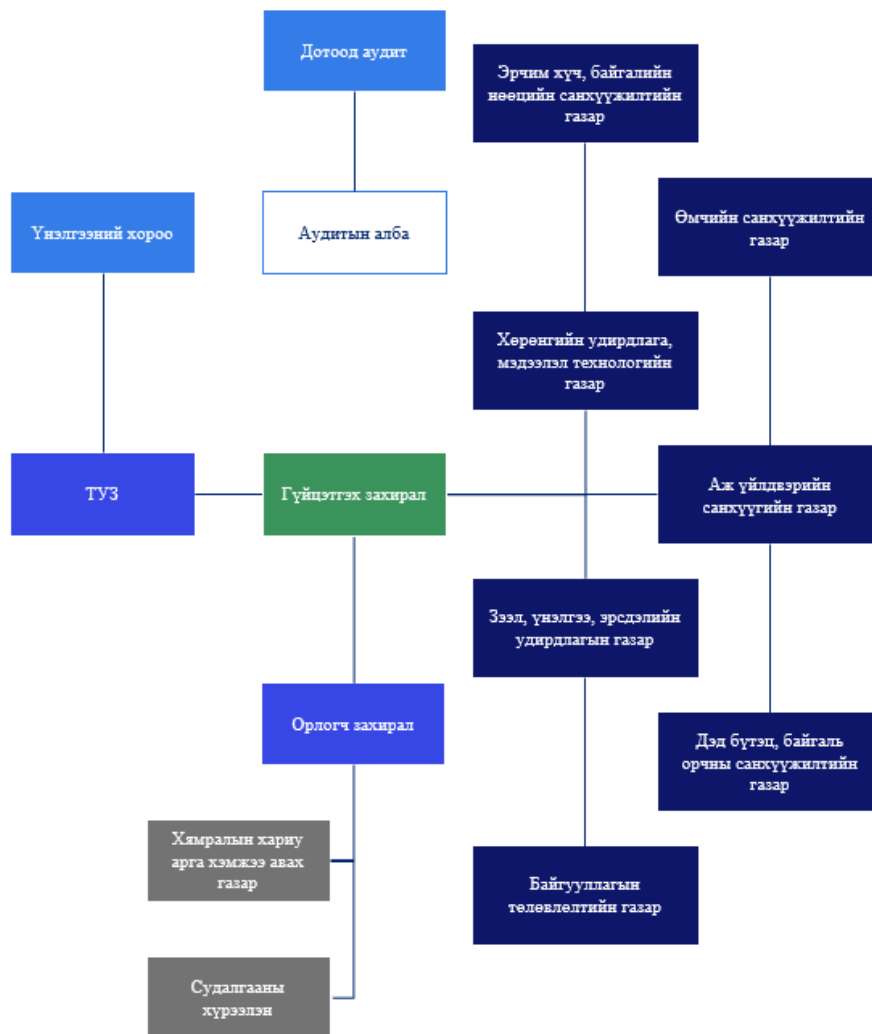
- Тодорхой худалдан авагчийн байнгын захиалгад зориулсан худалдааны даатгал
- Хялбаршуулсан журмаар экспортын иж бүрэн даатгал
- Экспортын төлбөрийн даатгал
- Урьдчилсан төлбөрийн импортын даатгал
- Худалдан авагчийн зээлийн даатгал
- Хилийн чанад дахь зээлийн даатгал
- Гадаад дахь хөрөнгө оруулалтын даатгал
- Байгалийн баялаг, эрчим хүчний салбарт хөрөнгө оруулалт, зээлийн даатгал

Санхүүгийн товч мэдээлэл

Сая: ам.доллар	2020 он
Нийт хөрөнгө	17,179.69
Нийт өр төлбөр	9,504.20
Үйл ажиллагааны орлого	500.01
Үйл ажиллагааны зардал	511.60
Татварын өмнөх ашиг/алдагдал	0
Цэвэр ашиг	(0.07)

Бүтэц зохион байгуулалт

100% төрийн өмчит байгууллага

The Export-Import bank of India – Энэтхэгийн Эксим банк

Энэтхэгийн Эксим банк 100 хувь төрийн өмчит Энэтхэгийн эдийн засгийн дипломат бодлогын банк юм. Анх 1982 онд үүсгэн байгуулагдсан. Тус банк нь экспортлогч, импортлогчдод санхүүгийн туслалцаа үзүүлж, улс орны олон улсын худалдааг дэмжих зорилго бүхий бараа үйлчилгээний экспорт, импортын санхүүжилтийн үйл ажиллагааг эрхэлдэг санхүүгийн байгууллага юм.

Үйл ажиллагааны чиглэл

Банк нь бодлогын банкны үүргийг гүйцэтгэдэг ба ЗГ, төрийн болон хэвийн хэвшлүүдэд холбогдох үйлчилгээг үзүүлдэг.

- Шууд зээл
- Байгууллагын банкны үйлчилгээ
- Зээлийн шугам

- Гадаад худалдааны хөрөнгө оруулалтын санхүү
- Төслийн экспорт
- UBHARTE SITARE программ

Бүтэц зохион байгуулалт

БНЭУ-ын Засгийн газраас ТУЗ-ийн гишүүдийг томилдог бөгөөд тэргүүлэх чиглэлийн яамд (Сангийн яам, Үйлдвэр худалдаа, гадаад харилцааны яам) болон Энэтхэгийн Төв банкны дээд албан тушаалтнуудаас бүрддэг.

Засгийн газрын төлөөлөл:	
Гадаад хэргийн яам	Төрийн нарийн бичгийн дарга
Худалдаа, аж үйлдвэрийн яамны Үйлдвэрлэл, дотоод худалдааг дэмжих газар	Ерөнхий зөвлөх
Сангийн яамны Санхүүгийн үйлчилгээний газар	Нарийн бичгийн дарга
Сангийн яамны Эдийн засгийн газар	Нарийн бичгийн дарга
Худалдаа, аж үйлдвэрийн яам, Худалдаа, аж үйлдвэрийн газар	Нарийн бичгийн дарга
ААН, арилжааны банкуудын төлөөлөл:	
Энэтхэгийн нөөцийн банк	Гүйцэтгэх захирал
ECGC Ltd. (Экспортын зээлийн үйлчилгээ үзүүлэгч төрийн өмчит компани)	ТУЗ-ийн дарга-Гүйцэтгэх захирал
Энэтхэгийн Төрийн банк	ТУЗ-ийн дарга
IDBI банк (Энэтхэгийн аж үйлдвэрийн хөгжлийн банк)	Гүйцэтгэх захирал
Энэтхэгийн Юнион банк	Гүйцэтгэх захирал
Махараштрагийн банк	Гүйцэтгэх захирал
Үндсэн байгууллагын төлөөлөл:	
Энэтхэгийн ЭКСИМ банк	Гүйцэтгэх захирал
Энэтхэгийн ЭКСИМ банк	Гүйцэтгэх захирлын орлогч